Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अथभर्तृहरिकृतनीतिशतकसटीकप्रारंभोयम्॥

For Private and Personal Use Only

श्रीगणेशायनमः॥ विघ्नेशंविघ्नहर्तारं गणराजंनमाम्यहम् शारदांवरदांनौमि जाड्यापनुत्तये तथा १ श्रीगोपालंनमस्कृत्यनत्वागुरुपरंपराम् भर्तृहरिणाकृतोग्रंथस्तस्यव्यारव्यांकरोम्यहम् २ दिगिति दशदिशाःकृतथाभूतभविष्यद्वर्तमानत्रिकालेषुच अनवच्छिन्नः अतएव अनंतः अंतोनास्तिचिन्मात्रमेव ज्ञानंमूर्तिः स्वरूपंयस्यतथास्वानुभूतिः स्वस्यअनुभवः सएवसारांशो

दिक्कालाद्यनवच्छिन्नानंतचिन्मात्रमूर्तये स्वानुभूत्येकसारायनमः शांताय तेजसे १

यस्यएतादृशंशांतंयत्तेजः ब्रह्मरूपंतस्मैनमः ग्रंथादौग्रंथमध्येग्रंथांतेमंगलमाचरणीयमितिशिष्टाचारोस्ति अतोग्रंथकर्त्रा मंगलंनमनात्मकंकृतं प्रयोजनमनुद्दिश्यन मंदोपिप्रवर्ततेएवंनीतिःवर्तते तर्हिकेनकारणेनग्रंथःकृतस्तत्कारणंयेनवैराग्योत्पत्तिस्तल्लिखति १

For Private and Personal Use Only

धिग्योगेद्वितीयाभवति अतोद्वितीयाविभक्तिरुक्ता राज्ञाविक्रमशकेनस्वलब्धंफलंकस्मैचिद्ब्रा
ह्मणायदत्तं तस्यफलस्यमहिमायेनभक्षितंसञ्जमरोभवतिमरणंनास्ति तत्फलंब्राह्मणेनमन
सिविचार्यबहूनांपालकोराजाभर्तृहरिस्तस्मैदत्तंतेनभर्तृहरिणास्वपत्नीप्रियतमातस्यैदत्तंतया·
पिकश्चनजारस्तस्मैदत्तं जारेणापिस्वस्यप्रियाकाचपुंश्चलीतस्यैदत्तंतत्फलं एकस्मिन्दिने

यांचिंतयामिसततंमयिसाविरक्तासाप्यन्यमिच्छतिजनंसजनोऽन्यसक्तः

पुंश्चलीसमीपेराज्ञादृष्टंपश्चात्शोधःकृतः तावत्पूर्वापरंज्ञात्वापश्चाद्वैराग्येणनिंदति अहंयांस्व
स्त्रियंचिंतयामिप्राणादधिकांसापिविरक्ता सास्त्रीअन्यजारंप्रियतमंइच्छति सोपिअन्यांपुंश्च
लींप्रियत्वेनेच्छति एवंमदर्थेपिकाचनस्त्रीमयासहसंगोभवितव्यमितिमनसिसंतुष्टिमानपि

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श.

ष्यति एवंनकश्चित्कस्यचित्प्रियः अतोनिंदति सापुंश्चलीतांधिक्सजारः तंधिक्इयंमदीयास्त्री

इमांचधिक्अहमपिएताहृशोमूर्खः मांचधिक्इदंसर्वमदनकृतंजातमतोमदनंचधिक् २ ए १

वंज्ञातेसतिस्वस्मिन्मूर्खत्वंज्ञातमतोमूर्खलक्षणानिवदति अज्ञेति यःकेवलंनजानातिसअ

अस्मत्कृतेचपरितुष्यतिकाचिदन्याधिक्तांचतंचमदनंचइमांचमांच २ अ
ज्ञः स्खमाराध्यःस्खतरमाराध्यतेविशेषज्ञः

ज्ञः मूर्खः सतुशिष्टेनयु-

क्तायुक्तमुक्तंतच्छृणोति तथैवकरोति अतःस्खेनआराधितुंवशीकर्तुंशक्यः यस्तु विशेषं

युक्तायुक्तंजानातिसविशेषज्ञः कदाचित्प्रमादादयुक्तेकर्मणिप्रवृत्तःसन् अपरेणानिवारितश्चे २

त् शृणोतिसचअत्यंतंवशीकर्तुंशक्यः अधुनाउभयोर्विलक्षणः अज्ञोनभवतिपूर्णज्ञानापिनभ

For Private and Personal Use Only

पिनभवतिशास्त्रेप्रवेशोनास्तिबहुश्रुतनयास्वास्मिन्पंडितंमन्यतयापरस्यवचनंनशृणोति किं-
चित् ज्ञानलवेनदुर्विदग्धोगर्विष्ठस्तंवशीकर्तुंब्रह्मापिनशक्तः इतरेषांकावार्त्ता ३ प्रसह्येति
अधुनामूर्खः सन् प्रतिनिविष्टचित्तस्तस्यचित्तमाराधितुंनशक्यं आराधनाभावेदृष्टांतेनवदति

ज्ञानलवदुर्विदग्धंब्रह्मापितंनरंनरंजयति ३ प्रसह्यमणिमुद्धरेन्मकरव
क्त्रदंष्ट्रांकुरात्समुद्रमपिसंतरेत्प्रचलदूर्मिमालाकुलम्

मकरोनामझ
षविशेषस्तस्यवक्त्रेदंष्ट्रांकुरस्तास्मिन्मणिः समणिः प्रसह्यबलात्कारेणनिष्कासितुंशक्यः भ
वेत् मकरवक्त्रेमणेरभावएवसोपिकालेनभावोभविष्यति तथाच प्रचलंतीनांऊर्मीणांलह
रीणांमालाः समुदायास्तैराकुलंसमुद्रमपिबाहुभ्यांसंतरेत् तथाच कोपितंभुजंगंशिरसि

भानी॰ ३ पुष्पवद्धारयेत् एतेअपदितादृष्टांताः कालेनभविष्यंति परंतु प्रतिनिविष्टआविष्टचित्तः भा॰
सन् यत्किंचित् मनसिधृतंनत्यजति कस्यापिवचनंनशृणोति तस्य मूर्खस्यचित्तमाराधितुंनश १
क्यं तानापि आविष्टचित्तः सन् यत्किंचित्करोतिस्वहितंनजानातिसोपिमूर्खोतः पातिरेव यथारा

भुजंगमपिकोपितंशिरसिपुष्पवद्धारयेन्नतुप्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमारा
धयेत् ४ लभेच्चसिकतासुतैलमपियत्नतःपीडयन्पिबेच्चमृगतृष्णिकासुस
लिलंपिपासार्दितः

वणदुर्योधनादयः ४ लभेदिति सिकतासुवालुकासु
तैलंयत्नतः प्रयासेनपीडयन् सन् कदाचिल्लभेत् तथाच तृषार्त्तः सन् मृगतृष्णिकासुसलिलं ३
कदाचित् पिबेत् कदाचित्पृथ्वींपर्यटन् सन् शशस्यविषाणंशृंगंप्राप्नुयात् एवमघटितघट

वतिशास्त्रेप्रवेशोनास्तिबहुश्रुततयास्वस्मिन्पंडितंमन्यतयापरस्य वचन नशृणोति किंचित्ज्ञा
नलवेनदुर्विदग्धोगर्विष्ठस्तंवशीकर्तुंब्रह्मापिनशक्तः इतरेषांकावार्त्ता ३ प्रसह्येति अधुना
मूर्खः सन्प्रतिनिविष्टचित्तस्तस्यचित्तमाराधितुंनशक्यं आराधनाभावेदृष्टांतेन वदति म

ज्ञानलवदुर्विदग्धंब्रह्मापितंनरंनरंजयति ३ प्रसह्यमणिमुद्धरेन्मकर
वक्त्रदंष्ट्रांकुरात्समुद्रमपिसंचरेत्प्रचलदूर्मिमालाकुलम्

करोनामझष-
विशेषस्तस्यवक्त्रेदंष्ट्रांकुरस्तस्मिन्मणिःसमणिः प्रसह्यबलात्कारेणनिष्कासितुंशक्यः भवेत्
मकरवक्त्रेमणेरभावएवसोपिकालेनभावोभविष्यति तथाच प्रचलंतीनांऊर्मीणां लहरीणां
मालाः समुदायास्तैराकुलंसमुद्रमपिबाहुभ्यांसंतरेत् तथाच कोपितंभुजंगंशिरसिपु

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ष्यवह्नारयेत् एतेअघटिताद्दष्टांताः कालेनभविष्यंतिपरंतु प्रतिनिविष्टआविष्टचित्तःस
न्यत्किंचित्मनसिधृतंनत्यजति कस्यापिवचनंनशृणोति तस्यमूर्खस्यचित्तमाराधितुंन॰
शक्यंज्ञातापिआविष्टचित्तःसन्यत्किंचित्करोतिस्वहितंनजानातिसोपिमूर्खोतःपातिरेवय

भुजंगमपिकोपितंशिरसिपुष्पवह्नारयेन्नतुप्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमारा
धयेत् ४ लभेच्चसिकतासुतैलमपियत्नतःपीडयन्पिबेच्चमृगतृष्णिकासु
सलिलंपिपासार्दितः

थारावणदुर्योधनादयः ४ लभेदिति सिकतासुवालुकासुतै
लंयत्नतः प्रयासेनपीडयन् सन् कदाचिल्लभेत् तथाच तृषार्तःसन्मृगतृष्णिकासुसलिलंक ३
दाचित्पिबेत् कदाचित्पृथ्वींपर्यटन्सन्शशस्यविषाणंशृंगंप्राप्नुयात् एवमघटितघटनं

For Private and Personal Use Only

नंभविष्यति परंतु प्रतिनिविष्टमूर्खजनस्य चित्तं न आराधयेत् ५ व्यालमिति व्यालं सर्पं बाल
मृणालतंतुभिः कोमलकमलतंतुभिः रोद्धुमवरोद्धुं यथा वांछति तथा च वज्रमणीन् शिरीष
पुष्पाग्रेण सांछिद्रान् कर्तुं सन्नद्धो भवति यथा च क्षारसमुद्रस्य मधुबिंदुना माधुर्यं कर्तुं ईहते चेष्टते

कदाचिदपि पर्यटन् शशविषाणमासादयेत् न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमा
राधयेत् ५ व्यालं बालमृणालतंतुभिरसौ रोद्धुं समुज्जृंभते छेत्तुं वज्रमणीन् शि
रीषकुसुमप्रांतेन सन्नह्यते माधुर्यं मधुबिंदुना रचयितुं क्षाराम्बुधेरीहते नेतुं वां
छति यः खलान् पथि सतां सूक्तैः सुधास्यंदिभिः ६

एवं यथा अघटितानि कर्तुमिच्छति
तथा खलान् सतां मार्गे नेतुं अमृततुल्यैः सूक्तैर्वाग्भिः वांछति दुष्टान् सन्मार्गे वर्तयितुं न शक्यते इत्यर्थः ६

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्वायत्तमेति अपंडितानां मूर्खाणामज्ञतया मौर्ख्यस्य छादनमाच्छादनं मौनं विधात्रा ब्रह्मणा
निर्मितं कथंभूतं मौनं स्वायत्तं स्वाधीनं पुनः कथंभूतं एकांतगुणं रहस्यं तदेव मौनं सर्वविदां स
र्वज्ञानिनां समाजे सभायां भूषणं विशेषतो भवति ७ यदेति यदा यस्मिन्काले किंचिज्ज्ञोऽहमपि किं

स्वायत्तमेकांतगुणं विधात्रा विनिर्मितं छादनमज्ञतायाः विशेषतः सर्वविदां समा
जे विभूषणं मौनमपंडितानाम् ७ यदा किंचिज्ज्ञोऽहं द्विप इव मदांधः समभवं तदा
सर्वज्ञोऽस्मीत्यभवदवलिप्तं मम मनः

चिज्जानामीति द्विप इव करीव मदांधः समभवं
जातोऽस्मि यदा तस्मिन्काले अहं सर्वज्ञ इति मम मनो अवलिप्तं गर्वितमभवत् तदुपरि यदा बुध- ४
जनस्य पंडितस्य सकाशादवगतं पंडितेभ्यः किंचित् किंचिज्ज्ञातं तदा अहं मूर्खोऽस्मीति ज्ञातं पू

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वैंयोमदः अभवत्सोपिज्वरइवममव्यपगतः ८ कृमीति क्षुद्रोजनः पार्श्वस्थमपिस्मरप
तिंविलोक्यहि इतिनिश्चयेननशंकतेनगणयतिनिंद्यकर्म करोत्येवयथाश्वानरस्यअस्थिरूपि

यदाकिंचित्किंचिद्बुधजनसकाशादवगतंतदामूर्खोऽस्मीतिज्वरइवमदोमेव्यपग
तः कृमिकुलचित्तंलालाक्लिन्नंविगर्हितंजुगुप्सितंनिरुपमरसंप्रीत्याखादन्नरा
स्थिनिरामिषम्स्मरपतिमपिपार्श्वस्थंविलोक्यनशंकतेनाहिगणयतिक्षुद्रोज
तुःपरिग्रहफल्गुताम् ९

कुलैर्युक्तंलालयाक्लिन्नंविगर्हितमपवित्रंजुगुप्सितंनिं
द्यं निरुपमरसंनिरामिषंमांसरहितं एतादृशमपिप्रीत्याखादन्नलज्जते तद्वत् क्षुद्रोनामो
जंतुः परिग्रहस्यफल्गुतांनिःसारतांनगणयतिनलज्जते ९ ७ ७

विष्णुपादोदकमादौ शार्वं शर्वो महादेवस्तस्येदं शार्वं शिरः तत्प्राति स्वर्गात्पतनानि शिरसः महीध्रं
वेतं महीध्रादुत्तुंगात् पर्वतमस्तकात् अवनिं पृथ्वीं अवनेश्चापि जलनिधिं समुद्रं एवं जलमधोधः प
दं स्थानं प्राप्तं सा इयं गंगा स्तोकं क्षुद्रं पदं शतमुखैः सागरं प्राप्ता एवं विवेकभ्रष्टानां अविवेकिनां

शिरः शार्वं स्वर्गात्पतति शिरसस्तात्क्षितिधरं महीध्रादुत्तुंगादवनिमवनेश्चापि जल
धिम् अधोगंगा सेयं पदमुपगता स्तोकमथवा विवेकभ्रष्टानां भवति विनिपातः शत
मुखः १० शक्यो वारयितुं जलेन हुतभुक् छत्रेण सूर्यातपो नागेंद्रो निशितांकु
शेन समदो दंडेन गोगर्दभौ

शतमुखं अधः पतनं गंगाजलवत् भवतीत्यर्थः १०

शक्य इति जलेन हुतभुक् अग्निः वारयितुं शक्यः छत्रेण सूर्यातपः उष्णं वारयितुं नागेंद्रो ह

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नांसुखरूपः स्वर्गवासः फलंश्रुतमेव कथंतेषांविपाकेस्वभयजनकत्वंतत्राह विपाकइति
पुण्यानामपिकर्मणांविपाकः फलंमेममाविमृशतोविनार्यंतोभयंजनयति नन्नकारणमा
ह महद्भिः पुण्यौघैः पुण्यसमूहैः चिरकालेनपरिगृहीताः सम्यग्धृताविषयामहांतोपि

महद्भिःपुण्यौघैश्चिरपरिगृहीताश्चविषयामहांतोजायंतेव्यसनमिवदातुं
विषयिणाम् ३ उत्थानंनिधिशंकयाक्षितितलंध्मातागिरेर्धातवोनिस्तीर्णः
सरितांपतिर्नृपतयोयत्नेनसंतोषिताः

स्वरूपतः फलदानतोविषयिणांरागिणां
व्यसनंदुःखमेवजनयितुमुत्पादयितुंजायंतेउत्पद्यंतेइतिक्षीणेपुण्येमर्त्यलोकेविशंतीतिभ
गवद्वचनाच्च ३ निखनेद्गूढंयातुगिरेर्धातुंसरोवधैः निस्तरेदुदधिंयद्वातृष्णाशां

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तिस्तकृष्णातः १ वसुधादिखननक्रियाश्चांतस्ताक्रियालभ्यवस्त्विच्छानिवृत्तयेतृष्णामेवप्रा
र्थयति उत्खातामिति गृहेभिधिस्तिष्ठति नदेति शंकयाक्षितेस्तन्लपर्यंतमुत्खातंखनितं
गिरिधातवोहरितालादयोध्माताः अनेकौषधियोगेनाग्नौतापिताः सरितांपतिः समुद्रोपिपार

मंत्राराधनतत्परेणमनसानीताःश्मशानेनिशाःप्राप्तःकाणवराटकोपि
नमयातृष्णेधुनामुंचमाम् ४ तोरत्नादिलाभेच्छयांतःप्रवेशतोवानिस्तीर्णः सी
मालंघितः नृपतयोराजानोप्यनेकयत्नैरुपायैस्तोषिताः तुष्टिंप्रापिताः मंत्राराधनेवशीकरणे
तत्परेणसंलीनेनमनसाश्मशानेशवसमीपेनिशाः नीताः अतिक्रांताःएतासुक्रियासु वराट ३
कोपिनैवसंप्राप्तोलब्धोऽतोमांहेतृष्णेऽधुनैवशीघ्रंमुंचत्यजेतिप्रार्थना ४ ७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

लोभादनेकदेशेषुमनोभ्रमात्मिलोलुप तृष्णास्मरणसंदेशंसंभ्रमभ्रमहारिणम् १ परदेशा
दिगमनानेकसेवादिकरणसंतप्तः सन् तृष्णामेवनिंदतिभ्रांतमितिअनेकंबहुप्रकारंदुर्गंगंतुम
शक्यंविषमंपर्वताटव्यादिनाएवंभूतंदेशंप्रतिभ्रांतंचलितंफलंतुकिंचिदल्पमपिएकमपिवानप्रा
प्तंनैवलब्धंकिंबहुबहुप्रकारंवाननुदेशगमनमात्रंकृत्वाफलंतुकस्याश्चित्सेवांविनानैवभवतीत्याशं

भ्रांतंदेशमनेकदुर्गविषमंप्राप्तंनकिंचित्फलंत्यक्त्वाजातिकुलाभिमानमुचितं
सेवाकृतानिष्फला

क्याह त्यक्त्वेति जातिर्ब्रह्मक्षत्रादिः कुलंसत्कर्मादिनोत्पन्नं त-
योचितमभिमानंनीचकर्माकरणरूपंत्यक्त्वासेवापिकृतासापिनिष्फलाफलशून्यामानानिमंत्रणा
दिपूर्वकमाव्हानंसत्कारस्तद्रहितंयथास्यात्तथाभुक्तंपरगृहेआशंकयासहवर्तमानायानयाबुध्द्या

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भ·वै· भीत्यावेतिशेषः हेतृष्णे दुर्मत्यापापरूपंकर्मतत्रनिरते निमग्ने अद्यापिपापंकर्मकारयित्वापि श·
४ नसंतुष्यसिअपरंकिंकारायसीतिभावः ५ खलवाग्बाणाविद्धोपिनत्सेवानिरतोभवेत् कृष्णासे २

भुक्तंमानविवर्जितंपरगृहेसाशंकयाकाकवत्तृष्णेदुर्मतिपापकर्म्मनिरते
नाद्यापिसंतुष्यसि ५ खलोल्लापाःसोढाःकथमपिनदाराधनपरैर्निगृह्यांत
र्बाष्पंहसितमपिशून्येनमनसा

वारतो नस्याद्यत्रानंदो निराश्रयः १ तृष्णातिगुर्वी अ
तःप्रथमंतत्रानेकदुःखानिप्रदर्श्याशायामपितानिदर्शयितुमाशांप्रार्थयते खलइति खलानांम ४
त्तिक्षणपराच्छिद्रनिरीक्षकाणामालापाः नीचसंबुध्यारेदीनमंदमत इत्यादिकयोच्चैराह्वानरूपाः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सोदाअंगीकृताः कथमपिकेनापिप्रकारेणतदाराधनपरैः तेषांखलानामाज्ञायांसंलग्नैर
स्माभिरितिशेषः तेषांकटुवचनैरुत्थितमंतर्बाष्पंश्वासस्तंनिरुध्य इत्यर्थः मांदीनमन्यंवाद्दृष्ट्वा
प्रहसितांधीर्येषांतेषामपिचित्तस्तंभस्तद्वारणमंजलिः प्रणामश्चकृतः शून्येनसाररहितेन

कृतश्चित्तस्तंभःप्रहसितधियामंजलिरपित्वमाशेमोघाशेकिमपरमतोनर्त्त
यसिमाम् ६ आदित्यस्यगतागतैरहरहःसंक्षीयतेजीवितंव्यापारैर्बहुका
र्य्यभारगुरुभिःकालोनविज्ञायते

मनसा तथापि हे आशे मोघानिःफलाआशा
इच्छादिक् इतिवायस्याः सात्वंकिमपरंएतत्सर्वंकारयित्वापिखलानांपुरः मांनर्तयसिनर्त्तनंका
रयसीतिभावः ६ गमनागमनंकुर्वन्रविर्हरतिजीवितम् सेवितंयैर्हरेःपादकंजंतेषां

For Private and Personal Use Only

स्कजीविनम् १ जगदुन्मादंदुःखसाहिष्णुतांकालाज्ञानंचदर्शयति आदित्येति गतागतैर्ग मनागमनैः उदयाचलादस्ताचलंप्रतिगमनमागमनंतुततः पुनरुदयाचलंप्रति एवंप्रकारकै- र्गतागतैरहरहः प्रतिदिनंजीविनमायुः क्षीयतेनश्यतिव्यापारैर्जगदनेकव्यवहारैः कथंभूतैः बहुकार्यभारगुरुभिः बहूनिकार्याण्येवभारावोढुमशक्यास्तैर्गुरुभिर्महद्भिः कालोमरणांकिं

दृष्ट्वाजन्मजराविपत्तिमरणंत्रासश्चनोत्पद्यतेपीत्वामोहमयींप्रमादमदिरा
मुन्मत्तभूतंजगत् ७

यदायुर्गतंकियदवशिष्टमितितुकैश्चिदपिनविज्ञायतेनाविशे षेणानुभूयतेजन्मादिमरणांतंकर्मसर्वेषामात्मनोपिदृष्ट्वास्वनेत्रगोचरीकृत्वापित्रासोभयंनो त्पद्यतेअनिष्टकरणात्कश्चिदपिननिवर्त्ततइतिभावः तत्रहेतुमाह पीत्वेति मोहप्रचुरांप्रमाद

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रूपामादिरांपीत्वाजगदुन्मनशीलंउन्मत्तभूतंकर्तव्याकर्त्तव्यविचारशून्यंजातमितिशेषः ७
अतिदीनमुखैः पुत्रैर्युक्तापत्नीकदंबरा नभवेद्देहिनोगेहीदेहीतीहकथंवदेत् १ पुत्रादिसंयु
क्तोविवेकिनामपिदुःखद इत्याह दीनेतिदीनेभ्योप्यतिदीनानिमुखानियेषांतैः शिशुकैर्बालैरा
कृष्टंजीर्णमंबरंवस्त्रंयस्याः सा कथंभूतैः क्रोशद्भिरन्नार्थंरुदद्भिरन्यैश्चगृहनरैः क्षुधितैर्विधु

दीनादीनमुखैःसदैवशिशुकैराकृष्टजीर्णांबराक्रोशद्भिः क्षुधितैर्नरैर्न
विधुरादृश्येतचेद्गेहनी रातिदुःखवतीएतादृशीगेहनीभार्यानेत्यदिनदृश्येतमन

स्विनाजनेनेतिशेषः याञ्चाभंगभयेनयाञ्चादेहीतिप्रार्थनातस्याभंगोनाशः नदास्यामीति
दातुर्वाक्येनतद्भयेनगद्गदं सवाष्यंगलत् पतत्पदत्तोवर्णोयोवात्रुट्यत्तदृदस्याभिमायायत्

भ॰वै॰ त्कथनेनभंगतांप्राभवन् विलीनान्यस्थानान्यक्षराणियस्मिन्वाक्येतात्क्रियाविशेषणेवाकोम शः
६ नस्त्रीजनः धीरः वदेत् देहीतिकः कथयेत् स्वजाठरानलेन दग्धस्यजठरस्यार्थेस्वोदरपूरणाये २
त्यर्थः अत्रआकारप्रश्लेषः कार्योन्यथार्थभ्रंशः स्यात् ८ स्त्रीयानांमरणंदृष्ट्वात्यक्त्वा

याञ्चाभंगभयेनगद्गदगलत्र्युट्यद्विलीनाक्षरंकोदेहीतिवदेत्स्वदग्ध
जठरस्यार्थेमनस्वीजनः ८ निवृत्ताभोगेच्छापुरुषबहुमानोविगलितः
समानाःस्वर्याताः सपदिसुहृदोजीवितसमाः

भीतिं मृतेः पुमान् भवसागर
पारायकृष्णाचंद्रंसदाभजेत् १ मरणभयशंकितंपुरुषंदूषयाति निवृत्तेति भोगेच्छापूर्वं ६
यथासीत्तथेदानींनास्यतोदेहेंद्रियवैकल्यात्निवृत्ताक्षीणा पुरुषेषुमध्येयोबहुमानःसत्कारः

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सोपिविगलितः नष्टः पुरुषेतिसंसारिणंप्रतिसंबोधनंवा समानाः स्ववयसः स्वर्यीताः मृताः इदा
नींयेवशिष्टाः सुहृदस्तेपिजीवितसमाः जीवितसमं पूर्णंयेषां अथवास्वजीवनतुल्यास्ते दुर्हृद
स्तिष्ठंतु म्रियंतांवा तैःकिमित्यर्थः आसनादुत्थानंशनैर्नवेगात्तदपियष्ट्याश्रयेण लगुडाधारेणन

शनैर्यद्युत्थानंघनतिमिररुद्धेचनयने अहोधृष्टःकायस्तदपिमरणापायचकितः
१ हिंसाशून्यमयत्नलभ्यमशनंधात्रामरुत्कल्पितंव्यालानांपशवस्तृणांकुरभु
जः सृष्टाः स्थलीशायिनः

स्वतइत्यर्थः घनेनानिबिडेनतिमिरेणांधकारेण रुद्धे आवृतेन
यनेअहोआश्चर्यंतदपिसर्वेषांनिधनंदृष्ट्वापिस्वमरणरूपोयोऽपायोनाशस्तस्मिन्चकितः शं
कितः अहमपिमरिष्यामिकिमितिभीतइतियावत् १ धात्रातुनिर्मितासृष्टिर्जीविका नयथोचि

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ता कृतांतः सर्वजीवानांजीविकादंहारिंभजेत् १ संसारिणांविधिकृतोत्यंतिनैवकृतांविष मांद्धत्तिंपर्यालोच्यशोचन्नाह । हिंसेति हिंसाशून्यंजीववाधारहितमयत्नलभ्यमश्रमसाध्यं द धातीतिधातानेनधारकेणपोषकेनडुधाञ् धारणपोषणयोरितिस्मरणात् व्यालानांसर्पाणांम रुदायुरशनंभोजनंकल्पितंविरचितंनश्रीकृष्णांविनाब्रह्मणोपिधारणपोषणज्ञानंसम्यङ्नास्ती-

संसारार्णवलंघनक्षमधियांवृत्तिः कृतासानृणांयामन्वेषयतांप्रयांतिसततंसर्वे समाप्तिंगुणाः

तिसूचितं तृणांकुरभुजः पशवोप्रार्थितलभ्यभोजनाः स्थलीशायिनः अ कृत्रिमाभूमिः स्थलीतत्रशयनशीलाः संसाररूपोऽर्णवः समुद्रस्तल्लंघनेक्षमासमर्थाधीर्येषांते ७

षांनृणांसावृत्तिः कृताराचितायामन्वेषयतांसंपादयतांसर्वेगुणाः अन्वेषणादयःसमाप्तिंविरामंयां तिद्वृत्तयोनास्थिराभवंतीतिभावः १०

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

हरेर्ध्यानंसदाकार्य्यंजगतोनाशहेतवे नार्य्यादिविषयासक्तोननयेत्कालमात्मनः १ उभयलो
कसुखसाधनहीनंजनंनिंदत्यात्मानिदर्शनामिषेणनेति ईश्वरस्यसर्वनियंतुः पदंचरणमृजाता
वेकवचनंविधिवद्विधौपूजाप्रकारेयोविधिर्नियमस्तेननध्यातंअन्यथाउदरभरणनिमित्तंमा
रणपर्यंतंकपटेनध्यातमेवेत्यर्थः किमर्थमित्याशंक्यनदर्शयतिसंसारस्यजननमरणप्रवाहरू

नध्यातंपदमीश्वरस्यविधिवत्संसारविच्छित्तयेस्वर्गद्वारकपाटपाटनपटुर्ध
र्म्मोपिनोपार्ज्जितः पस्यविच्छित्तये उन्मूलनायनाशायेत्यर्थः मुक्तिसाधनहीनं प्रद
र्श्य स्वर्गादिसुखसाधनहीनत्वंदर्शयति स्वर्गद्वारकपाटवद्दुरितंवर्त्तमानजन्मन्यन्यजन्मनि
कृतंवानस्यपाटनमुन्मूलनंपुण्यकर्मप्रायश्चित्तादिजीवाभयप्रदानादिरूपोयोधर्मः सोपिनो

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पार्ज्जितः उद्यम्यन गृहीतः जगनः स्थूलस्करवादापि हीनत्वं दर्शयतिनार्य्याः पीनयोरतिपुष्ट-
योः पयोधरयोः स्तनयोर्युगुलं नाहृशायोरूर्वोर्भि युगुलं ह्यं स्वप्नेपिनालिंगितं स्वांगैर्नाश्लेषि
तं मातुर्यौवनमेव वनं तच्छेदने दूरीकरणे कुठाराः छेदनशस्त्राणि केवलं नैवान्यात्किंनित्कृत

नारीपीनपयोधरोरुयुगुलं स्वप्नेपिनालिंगितं मातुः केवलमेव यौवनवन
च्छेदे कुठारावयम् ११ भोगानभुक्तावयमेव भुक्तास्तपोनतप्तंवयमेवतप्ताः
कालोनयातोवयमेवयातास्तृष्णानजीर्णावयमेवजीर्णाः १२ [मिनिभाव: ११ भोगा

दयस्तुनैवाप्तास्तैःप्रासंनिधनंलघु तृष्णाजीर्णानमेहंतजीर्णाः कृष्णां कथं भजे १ भोगाः स्रगादयोनै
वभुक्ताः किंतुतैस्तदभिलाषैर्वयमेवभुक्ताः कालोनयातोवयमेवयाताः यस्मिन्कालेयत्कर्मकर्त्तुमुचितं

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तत्कर्मविहीनो यातः गतः कालस्तु भगवद्विभूतित्वात् वर्त्तन एव एवं सर्वेन्नोहनीयं तपः कृच्छ्रादि
स्वधर्माचरणं वा १२ क्षमादिसाधनैर्युक्तैस्त्यक्तान गृहसंपदः मुन्युक्तकर्मणां पाके लुब्धैः कृष्णो
न सेवितः १ गृहेयदुचितं भोजनादिकं स्वयं तत्क्षमया न क्षांतं किंतु रोगादिपरवशेन संतोषादलंबु

क्षांतं न क्षमया गृहोचितसुखं त्यक्तं न संतोषतः सोढा दुःसहशीतवाततपनाः
क्लेशान्न तप्तं तपः ध्यानं वित्तमहर्निशं नियमितः प्राणैर्न शंभोः पदं तत्तत्कर्म कृ
तं तदेव मुनिभिस्तैस्तैः फलैर्वंचितं १२

द्ध्या त्यक्तमपि न शीतादयः सोढाः तपनो ऽग्नि
दारिद्र्यभावेन क्लेशान् शास्त्रीयं तु तपः यज्ञाग्न्यादिरूपं तु न तप्तं तत्तत्कर्म तादृशं तादृशं कर्म कृतं
तत्तत्फलैः तेषां तेषां कर्मणां फलैर्मुनिभिः कर्मोपदेष्टृभिः वर्ज्जितं एव निश्चितं वंचितं लघ्वीकृतमपि
त्यर्थः १३

For Private and Personal Use Only

भ॰वै॰ दुर्वर्णं वदनं वाल्यकेशैः शुक्लैः शिरोंकितम् गात्रं तु शिथिलं सर्वं तृष्णा तारुण्यमेत्यहो १ जरया श॰
९ ग्रस्तदेहस्य शिथिलांघ्रिकराक्रिया शिथिलं धींद्रियं भ्रांतं नस्वांतं विषयाध्वनः २ वार्धक्ये पि तृष्णा ३
धिक्यं भवतीति दर्शयति वलीनि वलिभिर्मांसलताभिः आक्रांतं व्याप्तं पलितैः सितकेशैः शिरः

वलिभिर्मुखमाक्रांतं पलितैरंकितं शिरः गात्राणि शिथिलायंते तृष्णैका तरुणायते १४ येनैवांबरखंडेन संवीतो निशि चंद्रमाः तेनैव च दिवा भानुरहो दौर्गत्यमेतयोः १५

अंकितं चिन्हितं गात्राणि करचरणाद्यवयवाः स्वक्रियासु कुंठीभवंति परं तु तृष्णा या एका मुख्या सा तु तरुणायते तारुण्यमिवाचरति १४ महत्सु दुर्गतिं दृष्ट्वा स्वास्मिन्नापि आसां न दूषयेत् इति शिक्षा ९
कृता सद्भिः पद्ये ऽस्मिन् विमलाशयैः १ अंबरखंडेन आकाशभागेण संवीतो वेष्टितस्तेनैव नवस्त्रांतरेण दिवा भानुरपि एतयोरपि यदा दौर्गत्यं दैन्यं तदा किं स्वस्मिन्निति भावः १५

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

गच्छतो वास्तुनः स्वांगेम हत्सौख्यं प्रदर्शितम् ॥ स्वेच्छयागमनंतस्य हत्त्यांपंविदध ह्रजेत् १ चिर
तरं बहुकालमुषित्वावासंकृत्वा एते प्रसिद्धा विषयाः हिनिश्चितंयातारोऽवश्यंध्रुवंयास्यंतितदावि
योगेविश्लेषेकोभेदोयद्यंनभेदेनजनोभोक्तास्वयमभूत् विषयान्नत्यजतिननुगमशीलत्वात्स्वयमे

अवश्यंयातारश्चिरतरमुषित्वापिविषयावियोगेकोभेदस्त्यजतिनजनोयस्स्वय
मभूत् व्रजंतः स्वातंत्र्यादतुलपरितापायमनसः स्वयंत्यक्ताह्येतेशमसुखमनंतं
विदधति १६

वयास्यंति कोलाभस्तत्यागें इत्याशंक्य स्वयं त्यागे सुखं स्वेच्छागमनेन
दुःखंच दर्शयति स्वेच्छाव्रजंतो विषया मनसः परितः सर्वतस्तापाय भवंतिस्वयं त्यक्ताः संतः शमंशां-
तं सुखं अत एवानंतमपरिच्छिन्नं विदधति कुर्वंति १६ ७ ७ ७

For Private and Personal Use Only

भ॰वै विवेकेति तृषा तृष्णाशमे उपशमेसति शाम्याति उपशमं गच्छाति कसतिविवेकव्याकोशेविका श॰
१० शेसति सा परिणातिः तृष्णापरिणामः तुंगे परिष्वंगे आश्लेषे सति प्रसरातियुक्तोऽयमर्थः अ- ३
परापिया विलासिनी भवति सातुंगे परिष्वंगे सातितरां प्रसराति नतु व्याप्तिं भजेत लब्धावकाश

तृष्णाधिकारमाह विवेकव्याकोशेविदधतिशमेशाम्यतितृषा परिष्वंगेतुंगे प्रसरतितरांसापरिणातिः जराजीर्णैश्वर्यग्रसनगहनाक्षेपकृपणस्तृषापात्रं यस्यांभवति मरुतामप्यधिपतिः १७

त्वात् तथा सातृष्णापि मरुतां देवानामप्यधिप
तिः इंद्रः यस्यां तृष्णायां तृषापात्रं भवति तुंगे परिष्वंगे छेत्तुमशक्तोभवाति इत्यर्थः मनुजानां तुकाकथा १०
किंविशिष्टोमरुतामधिपतिः जराजीर्णैश्वर्यग्रसनगहनाक्षेपकृपणः जराजीर्णंऐश्वर्यंतस्यग्रसनेन
यद्गहनं तस्य आक्षेपे कृपणः विध्वंसेअसमर्थः अतः कारणात तृष्णा गरीयसी १७

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

कृशोति श्वाकुक्कुरः शुनिमन्वोतिकिंविशिष्टः श्वाकृशो दुर्बलः काणः एकदृक्खंजो भग्न पादः श्रवणरहितः छिन्नकर्णः पुच्छविकलो लांगूल रहितः व्रणीपिटकव्याप्तः पूतिक्लिन्नः पूयरंधितः पुनः किंभूतः श्वाकृमिकुल शतैरावृत तनुः पुनः किंभूतः श्वाक्षुधा क्षामः पुनः किंभूतः

मदनविडंबनमाह कृशःकाणःखंजःश्रवणरहितःपुच्छविकलोव्रणीपूतिक्लिन्नःकृमिकुशलतैरावृततनुः क्षुधाक्षामोजीर्णःपिठरजकपालार्पितगलः शुनीमन्वेतिश्वाहतमपिनहंत्येवमदनः १८

श्वाजीर्णः जरसाक्रांतः पुनः किंभूतः पिठरज कपालार्पितगलः करंड मुंड समर्पित मुखः एवंविधोमर्त्यु कामोपिश्वाशुनी मन्वेति तदपि मदनः एवनिश्चयेन हतमपि हंति १८ छ छ छ

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भिक्षेति हाहा इति खेदे विषयास्तथापिनपरित्यजंति कीदृक् समीपं न मुंचति तथापीति किं
भिक्षाशनं तदपिनीरसं रसरहितं तदप्येकवारंचान्यच्च शय्या च भूः अन्यच्च परिजनो निज देहमात्रं
चान्यत् वस्त्रं जीर्णशतखंडमपिमलीनकंथातथापि विषयादुराशयाविशेषमायांतिप्राणि-

विषयानां अधिकारमाह भिक्षाशनंतदपिनीरसमेकवारंशय्या च भूःपरि
जनोनिजदेहमात्रम् वस्त्रंचजीर्णशतखंडमलीनकंथाहाहातथापिविषया
नपरित्यजंति १९ रूपतिरस्कारमाह स्तनौमांसग्रंथीकनककलशावित्युप
मितौ मुखंश्लेषागारं तदपिचशशांकेनतुलितम् नाम् १९ स्तनाविति अहो

इति दुःखे निंद्यं रूपं कविजन विशेषैर्गुरु कृतं कथं निंद्यं स्तनौ मांसग्रंथीपर मित्युपमितौ उप

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मानितौ इति किं कनककलशौ चान्यत् मुखं श्लेष्मागारं न दपि च शशांकेन तुलितं चंद्रमसा समानं कृतं जघनं स्रवन्मूत्रक्लिन्नं तथापि करिवर स्पर्द्धि गजेंद्र शुंडादंडेन स्पर्द्धाकारकं रूपं यस्येति स्वरूपं परं सुकविना व्यासेन वर्णितम् २० अजानन्निति अहह इति खेदे मोह महिमा

स्रवन्मूत्रक्लिन्नं करिवरकरस्पर्द्धि जघनमहो निंद्यं रूपं कविजनविशेषैर्गुरु कृतम् २० अजानन्माहात्म्यं पततु शलभो दीपदहने स मीनोप्यज्ञानाद्बडिशयुतमश्नातु पिशितम्

गहनो वर्तते यत्तु शलभः पतंगः दीपशिखायां पततु शलभः किं कुर्वन्माहात्म्यं अजानन् स मीनो मत्स्यः अज्ञानान्मौढ्यात् बडिशयुतं पिशितं मांसं अश्नातु भक्षतु इह अस्मिन्संसारे एते वयं विजानंतोपि कामान्न मुंचामः कथंभूतान्

 कामान् विपज्ज्वालं जटिलान् विपदां जालो विपज्ज्वालः तेन जटिलास्तान् अतएव मोह म-
हिमा गरीयान् २२ विशामितिवयं दुर्ज्जनानां पिशुनानाम विनयमनुमंतुं अंगीकर्तुं नो
त्सहे नोत्साहं कुर्महे कथंभूतानां दुर्ज्जनानां नवधनमधुपानभ्रांतसर्वेंद्रियाणां नवं नवी

विजानंतोप्येते वयमिह विपज्ज्वालजटिलान्न मुंचामः कामानहह ग
हनो मोहमहिमा २२ अथदुर्जनमुद्दिश्याह विशामलमशनायस्वा
दु पानाय तोयं शयनमवनिपृष्ठे वल्कले वाससीन ७ ७

नो पार्ज्जितं धनं नवधनं तदेव मधुपानं मदिरापानं तेन मधुपानेन भ्रांतानि सर्वाणींद्रियाणि
येषां तेनवधनमधुपानभ्रांतसर्वेंद्रियास्तेषां अलमत्यर्थं अशनाय भोजनाय विशंकु- म

For Private and Personal Use Only

मालिनी कंदं वान्यत्स्वादु पानाय तोयं चान्य दवनिपृष्ठे शयनं चान्यद्वा ससी वल्कलं चीरम्
२१ ।विपुलेति पुंसां पुरुषाणां क एष मदज्वरः क सानि कतिपयपुरुषस्वाम्ये सति धन्यैः
कैश्चित्पुरा पूर्वं जगज्जानितं जगत्सृष्टं कथंभूतैर्धन्यैर्विपुलहृदयैः बृहत्हृदयैः अपरैः कै

नवधनमधुपानभ्रांतसर्वेंद्रियाणामविनयमनुमंतुं नोत्सहे दुर्जनानाम्
२२ मानिनामुद्दिश्याह विपुलहृदयैर्धन्यैः कैश्चिज्जगज्जानितं पुरा विधृत
मपरैर्दत्तं चान्यैर्विजित्य तृणं यथा श्चिदपि विधृतं निजभुजाभ्यां धारितं अन्यैः
कैश्चिदपि पुरुषैः चान्यद्दत्तं किं कृत्वा विजित्य यथा शब्द इवार्थे वर्तते जगत्कमिव तृणमिव
यथा तृणमनायासेन दीयते तथा जगद्विजित्य दत्तं हि निश्चितं इहास्मिन् जीवलोके अन्ये धी

भ॰वै॰ राश्चतुर्दशभुवनानिभुंजते तथास्वल्पस्वाम्येकोयंगर्वः २२ त्वमिति हेनरेंद्रत्वंराजाव श॰
१२ त्तंसेवयमपि उपासितगुरुप्रज्ञाभिमानोन्नतावर्त्तामहे राजेंद्रत्वं विभवैः ख्यातः नः अ ३
स्माकंयशांसिमहत्त्वानिकवयः कवीश्वरादिक्षुप्रतन्वंतिदशस्वपिदिशासुविस्तारयंति

इहहिभुवनान्यन्येधीराश्चतुर्दशभुंजतेकतिपयपुरुस्वाम्येपुंसांकएष
मदज्वरः २२ निस्पृहाणामधिकारमाह त्वंराजावयमप्युपासितगुरु
प्रज्ञाभिमानोन्नताःख्यातस्त्वंविभवैर्यशांसिकवयोदिक्षुप्रतन्वंतिनः

हेमानद मानंददातीतिमानदः दोअवखंडनेइतिधातुःहेमानद हेमानखंडनआवयोरु १२
भयोरपिअंतरंनातिदूरे हेराजेंद्रयदित्वं अस्मासु पराङ्मुखोसि अनादरो ऽसित-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

दावयमपि एकांततो निस्पृहावर्त्तामहे त्वय्यनादरास्त्वयि विषये अनादराः २४ अभुक्ते-
तिजडा मूर्खाः विषादे कर्त्तव्ये प्रत्युत सन्मुखं मुदं विदधाति कथं क्षितिभुजां राज्ञां तस्याभु

इत्थं मानदनातिदूरमुभयोरप्यावयोरंतरं यद्यस्मास्रूपराङ्मुखोसि वयम
प्येकांततो निःस्पृहाः २४ अभुक्तायां यस्यां क्षणमपि नयातं नृपशतैर्भुवस्त
स्या लाभे क इव बहुमानः क्षितिभुजाम् तदंशस्याप्यंशे तदवयवलेशेपिपत
यो विषादे कर्त्तव्ये विदधति जडाः प्रत्युत मुदम् २५

वः पृथिव्या लाभे क इव बहु-
मानः यस्यां पृथिव्यां अभुक्तायां सत्यां नृपशतैः नरेंद्रसहस्रैः क्षणमपि नयातं नगतं तदंश
स्याप्यंशे तस्याः पृथिव्या विभागस्यापि विभागे तदवयवलेशे तस्यांगस्यापि लेशेपि पतयः स्वामिनः
२५

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मृदिति तान्पुरुषाधमान् धिक् येधुनातेभ्योपिधनकणंवांछंतिकथमयंमृत्पिंडः पृथ्वीनयः सर्वोपिजलरेखयावलयितः सन् नतुअणुः स्वल्पप्रमाणः तुपुनः सएवमृत्पिंडः राज्ञांगणै भुंज्यतेकिं कृत्वासंयुगशतैः संग्रामविभागीकृत्यरणशतैः अंगीकृत्यतेक्षुद्रादरिद्राः राजानः

मृत्पिंडोजलरेखयावलयितःसर्वोप्ययंनत्वणुरंगीकृत्यसएवसंयुगशतै
राज्ञांगणैर्भुज्यते तद्दद्युर्ददते ऽथवानाकिमपिक्षुद्रादरिद्राभृशंधिक्धिक्
तान्पुरुषाधमान्धनकणंवांछंतितेभ्योपिये २८ दुर्भगसेवकस्यवाक्यमाह
ननदानधिदानगायना नपरद्रोहनिबद्धबुद्धयः

भृशमत्यर्थंकिमपिनदद्युः अथवानददतेनानेवपुरुषान्धिक् धिक् येतेभ्योपिवांछांकुर्वंति २८ नेतिनामेतिसंबोधने नृपसंपानि १४

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वयंकेवयंनराः नृत्यकृत्यानिविप्राः उत्तीर्णाः नगायनान परद्रोहानिबद्धबुद्धयः परद्रोहेनिबद्धा
बुद्धयोयेषांतेपरद्रोहानिबद्धबुद्धयः वयंयोषितोपिनकिंयोषितः कुचभारानमिताः कुचभारेणा
संपंताद्भावेननमिताः एवंविधा अपिन २७ पुरेतिपुरापूर्वं उपशामवतांविद्वत्तावैदुष्यंक्लेशहत

नृपसद्मनिनामकेवलंकुचभारानमितानयोषितः २७ पुराविद्वत्तासीदुपशाम
वतांक्लेशहतयेगताकालेनासौविषयसुखसिद्ध्यैविषयिणां इदानींतुप्रेक्ष्य
क्षितितलभुजः शास्त्रविमुखान होकष्टंसापिप्रतिदिनमधोधःप्रविशति २८

येसंसारनिवारणायासीत् असौविद्वत्ताकालेनगताविषयिणांविषयसुखसिद्ध्यैगता अहोइतिखेदे
कष्टंविलोक्य इदानींसापिविद्वत्ताप्रतिदिनंदिनंप्रतिअधोधः प्रविशतिकिंकृत्वाशास्त्रविमुखान्क्षि-
तितलभुजः प्रेक्ष्यनिरीक्ष्य २८

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सजातः कोपि पुरुष आसीत् यस्य पुरुषस्य कपालमुच्चैर्यथा भवानि मदनरिपोर्महेशस्य मूर्ध्नि
मस्तके अलंकारविषये विनिहितं कथंभूतं कपालं उज्ज्वलं अधुना इदानीं कैश्चित् नराद्भिः नृ-

साहंकारं पुरुषमुद्दिश्याह सजातः कोप्यासीन्मदनरिपुणा मूर्ध्नि
धवलं कपालं यस्योच्चैर्विनिहितमलंकारविषये नृभिः प्राणत्राण
प्रवणमतिभिः कैश्चिदधुनानमाद्भिः कः पुंसामयमतुलदर्पज्वरभरः २९

भिः पुंसां पुरुषाणां कोऽयं अतुलदर्पज्वर भरः कथंभूतैर्नृभिः प्राणत्राणप्रवणमतिभिः १५
प्राणस्य त्राणं तत्र प्रवणा मतिर्येषां ते प्राणत्राणप्रवणमतयस्तैः २९ ६७ ६७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यतिः राजानंप्रतिवदति अर्थानामिति हे राजन् त्वमर्थानामीशिषे त्वं समर्थोभवासिवयमपि गिरां
वाणीनामीश्महे समर्थाभवामः चान्यत्त्वंयावदित्थंअमुनाप्रकारेणत्वंभूरोसिअस्माकमपिवादिदर्पज्व

अर्थानामीशिषेत्वंवयमपिचगिरामीश्महे यावदित्थंभूरस्त्वंवादिदर्पज्वरशमन
विधावक्षयंपाटवंनः सेवंतेत्वांधनाढ्यामतिमलहृतयेमामपिश्रोतुकामो मय्य
प्यास्थानचेत्त्वाथिममसुतरा मेषराजन्गतोस्मि ३० रशमनविधौवादिनांदर्पः अहं-
कारस्तस्यज्वरस्तस्यशमनविधौ अक्षयंनिश्चलंपाटवंवर्तने हे राजन् त्वांबुधाः सेवंतेमामपिश्रो
तुकामाः श्रोतारः सेवंते किमर्थंमतिमलहृतये बुद्धिकालुष्यनाशाय अधुनामयितेतवआस्थानेच
चेत्तर्हिमय्यापित्वयिसुतरांआस्थानास्ति हे राजन् एषः अहंगतोस्मि ३० ७ ७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यदेति अहं यदा यस्मिन् प्रस्तावे मदांधः द्विप इव हस्तीव सम भवं किंविज्ज्ञः किंचिज्जानाति किं
चिज्ज्ञः यत्तदोर्नित्यः संबंधः तदा मम मनः इति अवलिप्तम भवत् इतीति किं अहं सर्वज्ञोस्मि
यदा यस्मिन् प्रस्तावे बुधजन सकाशात् पंडितवर्गान् किंचित् अवगतं ज्ञातं तदा इति अनेन प्रकारे

यदा किंचिज्ज्ञोहं द्विप इव मदांधः सम भवं तदा सर्वज्ञोस्मीत्यभवदवलि
प्तं मम मनः यदा किंचित् किंचित् बुधजन सकाशादवगतं तदा मूर्खोस्मी
ति ज्वर इव मदो मे व्यपगतः २१

णा मे मम मदो व्यपगतो दूरीभूतः इतीति किम्
अहं मूर्खोस्मि इति मदः क इव ज्वर इव यथा कस्यापि ज्वरो याति तथा मे मम अहंकारो यातः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अतीति हेबालेलटभ ललनाभोगस्कभगः कालो ऽतिक्रांतः अतिचक्राम: संपूर्णीकृतः
लटभाः आसलावण्याया ललनास्तासांभोगेन स्कभगोमनोज्ञः लटभ ललनाभोगस्कभग इ
हास्मिन् मर्त्यलोके संसारसरणौ स्कनिरंभ्रमंतः श्रांतास्म इदानीं स्वः सिंधोः स्वर्गगायास्तट

निर्ममतास्वरूपमाह अतिक्रांतःकालोलटभललनाभोगस्कभगोभ्रमं
तःश्रांताःस्मःस्कचिरमिह संसारसरणौ इदानींस्वःसिंधोस्तटभुविसमा
क्रंदनगिरःसतारैः फूत्कारैः शिवाशिवाशिवेतिमननुमः ३२

भुविकच्छस्थली
षु शिवशिवशिवेतिमननुमः विस्तारयामः कथंभूतावयंसतारैः फूत्कारैः समाक्रंदनागिरः
रे बालेत्वंकासितवसन्मुखंनविलोकयामः ३२ ७ ७ ७

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

 मानेति स्फधियांपुरुषाणांकेवलमेतदेवयुक्तंयत् जन्हुकन्यापथःपूतग्रावगिरींद्रकंदरदरी

कुंजेनिवासः क्वचित्जन्हुकन्यायाः गंगायाः पयसापूताः पवित्रायेग्रावाणः तेषामसौगिरींद्रः

पर्वतः तस्यकंदरस्याविवरस्ययादरीगुहातस्यानिकुंजःतास्मिन्तत्र निवासोवरंक्वसतिमानेम्ला

मानेम्लायिनिखंडितेचवस्फनिव्यर्थेप्रयातेर्थिनि क्षीणेबंधुजनेगतेपरिजने

नष्टेशनैर्यौवने युक्तंकेवलमेतदेवस्फधियांयज्जन्हुकन्यापयः पूतग्रावगि-

रींद्रकंदरदरीकुंजेनिवासःक्वचित् ३२ यिनिचान्यदस्फनिखंडितेसतिचान्यदर्थि-

नियान्केव्यर्थेप्रयातेसतिचान्यत्क्वसतिक्षीणेबंधुजनेसतिपुनः क्वसतियौवनेनष्टेसतितदाव

नवासएवरुचिरः ३२ ३२ ६७ ६७ ६७ ६७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

परेषामिति हा इति खेदे त्वं हृदयं बहुप्रसादं किं नेतुं गृहीतुं विशासि किं कृत्वा परेषां चेतांसि प्रतिदिव
सं आराध्य किंप्रसादं क्लेशकलितं कष्टमलिनं हे हृदय त्वयि अंतर्मध्ये प्रसन्ने सति अभिलषितं वांछितं
ते तव न पुष्यति किं त्वयि स्वयमुदितचिंतामणिगुणे किं विमुक्तः संकल्पः ३४ स्रक्चंदनवनितादिभोगे रो

परेषां चेतांसि प्रतिदिवसमाराध्य बहुधा प्रसादं किं नेतुं विशसि हृदय क्लेशकलितं
प्रसन्ने त्वय्यंतः स्वयमुदितचिंतामणिगुणे विमुक्तः संकल्पः किमभिलषितं पुष्यति
न ते ३४ अथ भोगपद्धतिः भोगे रोगभयं कुले च्युतिभयं वित्ते नृपालाद्भयं मौने दैन्यभयं
बले रिपुभयं रूपे जराया भयम्

गात् भयं भीतिः स्रक्चंदनादिशीतलेन वातोत्पत्तिर्भवति स्त्रीभो
गेन बलहानिर्भवति कुले च्युतिभयं दोषः कस्य कुले नास्तीति न्यायेन बहुकुलं यत्र तदा दोषो भवत्येव दोषेण
पतति च्युतं भवति अथवा मरणेन कुलक्षयो भवति वित्ते नृपालात् राज्ञः सकाशाद्भयं भवति मौने मौनत्व

स्याअथवानाकिंविदृदातिनयाचातिनम्यकोवाददातिअतः दैन्यंभवति बलअतिबलिष्टेरिपुभयेभवति
रूपेसौंदर्येजरायावार्द्धक्येन विरूपताजायते शास्त्रेशास्त्रपाठनेवादिनांभयंपुण्येसद्गुणे खलभयं
विपरीतंदोषारोपणंकरोति कायेशरीरेमृत्युभयंएवंसर्ववस्तुजातंभुविभयान्वितंवर्त्तते अतोवैराग्यमे
वाभयंसर्वपदार्थेषुवैराग्यवान् पुरुषः नयान्वयतिविरोधेनैवकरोतिसर्वेभ्यवीतरागः ३५ अमीषामि

शास्त्रेवादभयंगुणेखलभयंकायेकृतांताद्भयंसर्ववस्तुभयान्वितंभुविनृणांवैराग्यमे
वाभयं ३५ अमीषांप्राणानांतुलितबिसिनीपत्रपयसांकृतेकिन्नास्माभिर्विगलितवि
वेकैर्व्यवसितम्

ति अस्माभिरमीषांप्राणानांकृतेकिंनव्यवसितंउद्यमितं कथंभूतैः अस्माभिर्वि
गलितविवेकैर्विगलितोभ्रष्टोविवेकोयेषांतैर्विवेकरहितैः यदाद्यानामग्रेधनवतांपुरः वीत व्रीडं-

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

गतलज्जैरस्माभिः निजगुणकथापातकमपिकृतं निजगुणानांकथ्यापातकं निजगुणकथाप
तकं किंभूतानां आढ्यानांद्रविणमदनिःशंकमनसांद्रविणमदेनधनमदेननिःशंकं मनो
येषांतेषां ३६ भ्रातइति तस्मैकालायनमः अहोइत्याश्चर्येभोभ्रातर्महान्कष्टंविलोक्य

यदाढ्यानामग्रेद्रविणमदनिःशंकमनसांकृतंवीतव्रीडैर्निजगुणकथापातक
मपि ३६ भ्रातःकष्टमहोमहान्सनृपतिःसामंतचक्रंनतत्पार्श्वेतस्यचसापिरा
जपरिषत्ताश्चंद्रबिंबाननाः तां किंकष्टंसएवमहान्नृपतिःचान्यत्सामंतचक्रंचान्यत्तस्य
पार्श्वेसापिराजपरिषत्सापिराजसभाचान्यच्चाश्चंद्रबिंबाननानार्य्यःचान्यत्सराजपुत्रनिवहः नृ
पकुमारसमूहः कथंभूतोराजपुत्रनिवहउद्रिक्तः सदर्पःचान्यत्ते बंदिनः भद्राश्चान्यत्ताः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

कथायस्यवशादेतत्सर्वं पूर्वोक्तं स्मृतिपदमगात्कथाशेषंजगाम कालायतस्मैनमः यतः सर्वं
क्षीयते परंतु कालोनक्षीयते ३७ वयमिति येभ्यः समानवयोभ्यः समंजाताः खलुनिश्चि
तमृतेनिरपरिगताएवमृता एवयैः समं हद्धास्तेपिस्मृतिविषयतांगामिनाः स्मृतेर्विषयता-

उद्रिक्तःसनवराजपुत्रनिवहस्तेवादिनस्ताःकथाःसर्वंयस्यवशादगात्
स्मृतिपदंकालायतस्मैनमः ३७ पुनःकालमुद्दिश्याह वयंयेभ्योजाता-
श्चिरपरिगताएवखलुतेसमंयैःसंवृद्धाःस्मृतिविषयतांतेपिगामिनाः

स्मृतिविषयतातां स्मारिताः संतश्चेतोगीनरमायांतीत्यर्थः इदानीं एतेवयंस्मः सावरोधं १९
किंवयःसिकतिलनदीतीरतरुभिः तुल्यावस्थांगताः सिकतिलावालुकाधिकानदीसिकति

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

कनदीतस्याः तीरतरवः शीघ्रपतनशीलाभवंतीत्यर्थः यादृशास्तेतरवस्तादृक् अवस्थां
वयंप्राप्ताः स्मकस्मात् प्रतिदिवसंदिवसंप्रति आसन्नपतनात् मरणात् एतावतासंसार
स्यावस्थाईदृशीवर्त्तते ३८ यत्रेति कालोमृत्युः काल्यासह कालराव्यासह प्राणसारैः क्रू

इदानीमेतेस्मप्रतिदिवसमासन्नपतनाद्गतास्तुल्यावस्थासिकतिलनदी
तीरतरुभिः ३८ यत्रानेकः क्वचिदपिगृहेतत्रातिष्ठत्यथैकोयत्राप्येकस्त
दनुबहवस्तत्रचांतेनचैकः तकाष्ठशरुष्कैः क्रीडतिक्रीडितुमारभते कथंभूतः का

लः बहुकलः बह्वीकलायस्यासौ बहुकलः किंकुर्वन् इमौ द्वौरजनिदिवसौ इत्थमनेन-
प्रकारेणअक्षयौविषयपाशकावेवदोलयन् प्रक्षिपन् युक्तोऽयमर्थः अन्योपियो द्यूत

कृतक्रीडांकुरुतेतस्याक्षौपाशकौविलोकातेअत्रकालः क्रीडकः अत्ररजनिदिवसावेवपा शः
शकौ इत्थंकथयन्नक्वनिदपिगृहेअनेकः एकस्तत्रातिष्ठति अपिपुनः यत्रएकस्तत्रबहवः यत्र १
बहवस्तत्रएकोपिनकालक्रीडायाइत्थंस्वभावः १९ तपेतिजनेलोकेनावेद्मः वयंकिंकुर्म्मः कि

इत्थंचेमौरजनिदिवसौदोलयन्वापिवाक्षौकालः काल्यासहबहुकलः क्रीड
तिमाणसारैः ३९ तपस्यंतःसंतः किमधिनिवसामःस्वरनदीगुणोदर्कान्
दारानुतपरिचरामःसाधिनयम्

मिति संशयेस्वरनदींगंगांनिवसामः आश्रमंकु
र्म्मः किंवयंतपस्यंतः संतः तपः कुर्वंतः संतउत अथवादारान् कलत्राणिपरिचर्य्यांकुर्म्मः २०
कथंभूतान् दारान्गुणोदर्कान् गुणोत्कटान् उतअथवाशास्त्रौघान्पिवामः शृणुमः किं शा

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्त्रौघान् दुतांविविध काव्यामृत रसान् दुतः स्तुतः विविधामृतरसोयेषुतान् वयंनविद्मः
अस्माकंसंशयोवर्त्तते एतेषुपदार्थेषु किंकुर्म्मः योगुणाधिकस्तंसेवयामः ४० गंगेतिकिमि

पिबामःशास्त्रौघानुद्रुतविविधकाव्यामृतरसान्नविद्मःकिंकुर्मःकतिपयानि
मेषायुषिजने ४० गंगातीरेहिमगिरिशिलाबद्धपद्मासनस्यब्रह्मध्यानाभ्य
सनविधिनायोगनिद्रांगतस्य

ति संभावनायाम् ममतैः स्फदिवसैर्भाव्यं यत्र
दिवसेषुजरत् हरिणाः प्रौढमृगानिर्विशंकाः संतः शृंगकंडूविनोदं शृंगघर्षणलीलां सं-
प्राप्स्यंते कथंभूतस्यम माहिमगिरिशिलायांबद्धंपद्मासनंयेन तस्य क गंगातीरे पुनः किं भूत
स्यमम योगनिद्रांगतस्ययोगस्य निद्रायोगनिद्रातांगतः प्राप्तः तस्यकेन ब्रह्मध्यानाभ्यस-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नविधिनाब्रह्मध्यानस्याभ्यसनंब्रह्मध्यानाभ्यसनंतस्ययोविधिः ब्रह्मध्यानाभ्यसनविधि स्तेन एवंविधेननिर्मलभावेनस्वरससाध्य सिद्धा सिद्धिः ४१ स्फुरदितिवयंशिवशिवशिवेत्या र्त्तवचसा कदास्यामः किंविशिष्टावयं भवाभोगोद्विग्ना भवस्यसंसारस्याभोगस्तेनोद्विग्नाः

किंतैर्भाव्यंममसुदिवसैर्यत्रते निर्विशंकाः संप्राप्स्यंतेजरठहरिणाःश्रृंग कंडूविनोदम् ४१ स्फुरत्स्फारज्योत्स्नाधवलिततलेक्वापिपुलिनेसुखासीनाः शांतेध्वनिषु रजनीषुद्युसरितः किंभूतेनवचसा आनंदोद्गतबहुलवाष्पप्लुतदृशा आनंद देनोद्गतानि बहुलानि यानि बाष्पाणि नैःप्लुतेदृशोयास्मिन्तद्वचस्तेन किंभूतावयंद्युसरितोगंगा याक्वापि निर्विजनेपुलिनेसुखासीनाः कासुरजनीषु किंभूतासुरजनीषुशांतध्वनिषुउपन्

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शांतशब्दास्फएवंविधावासराभाग्यहीनानांनभवेयुः ४२ महादेवेतिदेवोमहादेवोनान्यःसरि
दधितद्यापिस्फरसारित्स्फरनदीअगारंगृहंगुहाएववसनमपिवस्त्रमपिताएवहारितोदिशः

भवाभोगोद्विग्नाः शिवाशिवाशिवेत्यार्तवचसाकदास्यामानंदोद्गतबहु
लवाष्पप्लुतदृशा ४२ महादेवोदेवःसरिदपिचसैवास्फरसरितगुहाएवा
गारंवसनमपिताएवहरितः स्फहृद्वाकालोयंव्रतमिदमदैन्यव्रतमिदंकि
यद्वावक्ष्यामोवटविटपएवास्फदयिता ४२ ७ ७

अथवास्फहृन्मित्रमयंकालः इदमदैन्यव्रतं इदंव्रतंकियद्वक्ष्यामः दयिताकलत्रंवटविट
पएवास्फ ४३ श्रीगोपालकृष्णायनमः श्रीरामचंद्रायनमः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

शिरइति शार्वंमहेशशिरः स्वर्गादधोवर्त्तनेपततिशिरस्तःमहेश्वरमस्तकात् अधः क्षितिधरं जानाहि उत्तुंगाद्द्रिरींद्रात् अवनिमधोजानीहि अवनेश्चापिजलधिंसमुद्रं अधोजानीहि स्तोकं गंगेयंपदं अधोधः उपगंता अथवाविवेकभ्रष्टानांप्राणिनांविनिपातः शतमुखोभवति ४४

शिरःशार्वंस्वर्गात्पशुपतिशिरस्तःक्षितिधरंमहींध्रादुत्तुंगादवनिमवनेश्चापि जलधिम् अधोगंगासेयंपदमुपगतास्तोकमथवाविवेकभ्रष्टानांभवतिवि निपातःशतमुखः ४४ आशानामनदीमनोरथजलातृष्णातरंगाकुलाराग ग्राहवतीवितर्कविहगाधैर्यद्रुमध्वंसिनी

आशेति नामेति संबोधने आशानदी २२

आस्तिकिं आशानदीमनोरथाएवजलानियस्यांसापुनः किंभूता तृष्णा तरंगाकुला पुनः किं

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

आशानदीरागग्राहवतीस्नेहग्राहयुक्ता अन्यापि यानदीग्राहजलचरजीववतीभवति पुनः
किं आशानदीवितर्कविहगावितर्कोविचारस्त एवविहगाःपक्षिणोयस्यां सानद्यामपि विहं
गाभवंति अस्यामपितथैव पुनः किं आशानदीमोहावर्त्तसुदुस्तरामोहस्यावर्त्तोमोहाव
र्त्तस्तेनस्मृदुस्तरा अन्यापि नदी आवर्त्तैः दुस्तराभवति पुनः किं आशानदीअतिगहना अ

मोहावर्त्तस्मृदुस्तरातिगहनाप्रोत्तुंगचिंतातटीतस्याःपारगताविशुद्धमनसो
नंदंतियोगीश्वराः ४५

तीवगहनं यस्यां अन्यापि नदी अतिगहनापुनःकिंभूता आ
शानदीधैर्यद्रुमध्वंसिनीधैर्यद्रुमस्यध्वंसोऽस्यास्तीतिधैर्यद्रुमध्वंसिनीअन्यापिनदीद्रुमध्वंसिनी
भवतिपुनःकिं प्रोत्तुंगचिंताएवतटोयस्याः सा अन्यापिनदीतटिनीप्रोच्यते तस्यानद्याः पारंग

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तायोगीश्वरानंदंतिसर्वोत्कर्षेणवर्त्तंते किंभूताः योगीश्वराः विशुद्धमनसोनिर्मलमानसाः ४५
आसंसारमिति हेतात तादृक्कोपिपुमान् अस्माकंनयनपदवींनेत्रगोचरं वाथवाश्रोत्रवर्त्म
श्रोत्रमार्गेनागतः योयंक्षीवस्यांतःकरणकरिणः संयमालानलीलांधत्तेकिंभूतोयंविषयकरि

आसंसारंत्रिभुवनमिदंचिन्वतांताततादृक्नैवास्माकंनयनपदवींश्रोत्रवर्त्मा
गतोवा योयंधत्तेविषयकरिणीगाढगूढाभिमानः क्षीवस्यांतःकरणकरिणः
संयमालानलीलाम् ४६ णीगाढगूढाभिमानः विषयएवकरिणीहस्तिनीतस्यांगा
ढगूढअत्यंतं आरूढो अभिमानोयस्य किंभूतानामस्माकं आसंसारं यावत् इदंत्रिभुवनंचि-
न्वतां संचयतां वर्द्धयतांयोजितेंद्रियः सोऽखिलः ४६ ६ ६ ६

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

येवर्द्धंतइति अहंतेषांवासराणां अंतः स्फुरित हासितं ध्यानच्छेदे स्मरेयं।नितयापियेवासरा
धनपतिपुरोधनाख्यानांपुरस्तात्प्रार्थना दुःखेनदीर्घावर्तंतेते प्रार्थनादुःख दीर्घाः चान्यथेवा
सराः विषयाक्षेपपर्यस्ताबुद्धिर्यस्यसाविषयाक्षेपपर्यस्तबुद्धिस्तस्य।किंभूतोहं।शिखरिकुह

सांप्रतंनिर्वेदतायाःस्वरूपमाह येवर्द्धंतेधनपतिपुरःप्रार्थनादुःखभा
जोयेचाल्पत्वंदधतिविषयाक्षेपपर्यस्तबुद्धेः तेषामंतःस्फुरितहसितंवास
राणांस्मरेयंध्यानच्छेदेशिखरिकुहरग्रावशय्यानिषण्णः ८७

रेया ग्रावशय्या
तस्यां निषण्णः वाशिखरि कुहरस्यपर्वत।विवरस्य याग्रावशय्यानत्नानिषण्णः।निविष्टः ८७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विद्यानेति अहोअयंकालोऽस्माभिः परपिंडलोलुपतयाकाकैरिवप्रेरितः परपिंडस्यपरग्रा
सस्यलोलुपतानयाकथमस्माभिर्विद्यानाधिगतानपठिताकिंभूताविद्या कलंकरहितादो
षरहिताइत्यर्थः चान्यद्वित्तंनोपार्ज्जितंअपिपुनः समाहितेनमनसानिश्चलचित्तेनपित्रोर्मातापि

विद्यानाधिगताकलंकरहितावित्तंचनोपार्ज्जितंशुश्रूषापिसमाहितेनमन
सापित्रोर्नसंपादिता आलोलायतलोचनायुवतयःस्वप्नेपिनालिंगिताःका
लोयंपरिपिंडलोलुपतयाकाकैरिवप्रेरितः ४८

नकयोः शुश्रूषापिनसंपादितान
कृताचान्यस्वप्नेपियुवतयोनालिंगताःकिंभूतायुवतयः आलोलायतलोचनाः आसमंताद्भावेन
लोलानिचपलानिआयतानिदीर्घाणिलोचनानियासांताःतस्मात्कारणात्मुधैवजन्मगमितम् ४८

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विस्तीर्णेइतिवयंपुण्येपावित्रे ऽरण्येकदाश्रियामानेष्यामः कैः समंपरिणातिशरच्चंद्रकिरणैःस
मंपरिणतयःपरिणामंप्राप्तायेशरत्कालीनाः चंद्रकिरणाः परिणतिशरच्चंद्रकिरणास्तैः कसति
सर्वस्वेसर्वधनेविस्तीर्णेसतिकिंभूतावयंतरुणकरुणापूर्णहृदयाः तरुणकरुणयापूर्णंहृदयं

विस्तीर्णेसर्वस्वेतरुणकरुणापूर्णहृदयाःस्मरंतःसंसारेविगुणपरिणामाव
धिगतीः वयंपुण्यारण्येपरिणतिशरच्चंद्रकिरणैस्त्रियामानेष्यामोहरचरण
चित्तैकशरणाः ४९ येषांतेतरुणकरुणापूर्णहृदयावयंकिंकुर्वंतः संसारेविगुणपरि
णामावधिगतीः स्मरंतः विगुणपरिणामावधयोगतयः विगुणपरिणामावधिगतयस्ताःपुनः
किंभूतावयंहरचरणचित्तैकशरणाः हरचरणावेवचित्तस्यएकंशरणंयेषांतेवयम् ४९ ५

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वयमिति हे राजेंद्र इहास्मिन्संसारे वल्कलैः कृत्वापरितुष्टाः चान्यत्वंच लक्ष्म्यापरितुष्टः अ
तएतावतासंतोषस्यतत्त्वमेकएवइहास्मिन्नर्थेपरितोषः सम एव किंभूतः परितोषः निर्विशेषा
वशेषः निर्विशेषएव अवशेषोऽवसानंयस्यस निर्विशेषावशेषः विशेषश्चायंतुपुनः सदरि

वयमिहपरितुष्टावल्कलैस्त्वंचलक्ष्म्यासमइहपरितोषोनिर्विशेषावशे
षः सतुभवतिदरिद्रोयस्यतृष्णाविशालामनसिचपरितुष्टेकोर्थवान्को
दरिद्रः ५०

द्रोभवति यस्य पुरुषस्य विशालाविस्तीर्णातृष्णा अनंततृष्णास्यपुंसः द
रिद्रंकापिनयातीत्यागमः तुपुनः मनसिपरितुष्टेसतिकोर्थवान् कोदरिद्रः अपितुनकोपि २५

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यदेति तदहंनजानेएषाकस्यतपसः परिणतिः परिणामोवर्त्तते एषाकापरिणतिःयदेतत्
स्वाच्छंद्यंविहरणंअन्यच्चाकार्पण्यंअशनंअबलंभोजनंअन्यच्चसहायैः संवासः परिकरैः
सह निवासः उपशमैकव्रतफलंउपशमरसोद्भासितंश्रुतंशास्त्रंबाहिरपिबाह्यप्रदेशोपिम

यदेतत्स्वाच्छंद्यंविहरणमकार्पण्यमशनंसहायैःसंवासःश्रुतमुपशमैक
व्रतफलम् मनोमंदस्पंदंबहिरपिचिरस्यापिविमृशन्नजानेकस्यैषापरि
णतिरुदारस्यतपसः ५१

नोमंदस्पंदंकल्पनारहितं अहंकिंकुर्वन् चिरस्य
चिरात्कायविमृशन् विमृशतां कुर्वन् चिरकालंविचिंतयन्नित्यर्थः ५१ ७ ७

For Private and Personal Use Only

पाणिरितिधन्यास्तुतेएवयेकर्मनिर्मूलयंतिकिंभूताःधन्याःसंन्यस्तदैन्यव्यातिकरनिकराःसंन्य
स्तोनिराकृतःदैन्यव्यतिकरस्यनिकरोयैस्तेपुनःकिंभूतास्तेस्वात्मसंतोषिण स्वात्मन्येवसंतोषो
येषांतेअन्यच्चयेषांपुरुषाणांनिःसंगतांगीकरणपरिणतिःनिःसंयतायाःअंगीकरणंनिःसंगतां
गीकरणंतस्यपरिणतिर्निःसंगतांगीकरणपरिणतिःयेषांपुरुषाणांपात्रंभोजनभांडंपाणिःहस्तःप

पाणिःपात्रंपवित्रंभ्रमणपरिगतंभैक्षमक्षय्यमन्नंविस्तीर्णंवस्त्रमाशासुदश
कममलंतल्पमस्वल्पमुर्वी येषांनिःसंगतांगीकरणपरिणतिःस्वात्मसंतोषि
णस्तेधन्याःसंन्यस्तदैन्यव्यतिकरनिकराःकर्मनिर्मूलयंति ५२

वित्रंभ्रमणपरिगतंभै
क्ष्यंअक्षय्यमव्ययंअन्नंअद्यंवस्त्रंविस्तीर्णंआशादशकंअमलंनिर्मलंअस्वल्पंविस्तीर्णंशय्या
उर्वीपृथ्वीएवंविधरूपेणयेसंसारपारंगच्छंतितएवधन्याः ५२ ७

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

हे सखे जगति रसायां विदुषः पंडितस्य तपसः अन्यत्रान्यत् श्रेयः कल्याणं न कथं स्वामी अधिप
तिः दुराराध्यः क्षितिभुजो राजानः तुरगचलचित्ताः तुरंगवच्चलं चेतसः तु उनः वयं स्थूलेच्छाः चान्य
न्महति पदे मुक्तिलक्षणे बद्धमनसः जरा देहं हरति मृत्युरिदं सकलं जीवितं हरति ततस्तपसा

दुराराध्यः स्वामी तुरगचलचित्ताः क्षितिभुजो वयं तु स्थूलेच्छा महति च पदे बद्ध-
मनसः जरा देहं मृत्युर्हरति सकलं जीवितमिदं सखे नान्यच्छ्रेयो जगति विदुषोन्य
त्र तपसः ५२ भोगा मेघवितानमध्यविलसत्सौदामिनीचंचला आयुर्वायुविघट्टि
ताभ्रपटलीलीनांबुवद्भंगुरम् विनाश्रेयो न ५२ भोगा इति हे बुधाः योगे मनोवचनकाय
संरोधलक्षणे बुद्धिं विदध्वं इतरद् अखिलं नृणां तु षप्रायं कथं भोगाः पंचांगाः मेघवितानमध्य

For Private and Personal Use Only

विलसत्सौदामिनीचंचलाः मेघवितानमध्ये विलसंती यासौदामिनी विद्युत्तद्वच्चंचलाश्चप
लाः चान्यदासुर्जीवितंवायुविघट्टिताभ्रपटलीलीनांबुवद्भंगुरंवायुविघट्टितायाभ्रपटली
तत्रलीनंयदंबुपानीयंतद्वद्भंगुरंविनाशशीलंतत्तुभृतांप्राणिनांयौवनलालनातारुण्यातिपा

लोलायौवनलालनातनुभृतामित्याकलय्यद्रुतंयोगेधैर्यसमाधिसिद्धिसु
लभेबुद्धिंविदध्वंबुधाः ५४ पुण्येग्रामेवनेवामहतिसितपटच्छन्नपालींकपा
लीमादायन्यायगर्भद्विजमुखहुतभुक्धूमधूम्रोपकंठम्

लनालोलाचंचलावर्त्त
तेइतिआकलय्य इतिविचिंत्यद्रुतंशीघ्रंयोगेमनोविदध्वंकिंभूतेयोगेधैर्य्यसमाधिसिद्धिसुल २७
भे ५४ पुण्येतिमानीप्राणीअभिमानीपुमान्क्षुधार्तः सधन्यः सुखंवरंउदरदरीपूरणायद्वारंद्वारं

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

वृत्तैः किं कृत्वा महति ग्रामे अथवा वने कपालीं कर्पूरं आदाय गृहीत्वा कथं भूतां कपालीं सितपटच्छन्नपालीं
सितपटेन श्वेतवस्त्रेण च्छन्ना आच्छादिना पाली यस्याः सा तां किं भूते ग्रामे वा वने पुण्ये पवित्रे किं भू
तं द्वारं न्यायगर्भ द्विजमुखहुत भुक् धूमधूम्रोपकंठं न्यायगर्भेण न्यायशास्त्ररूपवितेन द्विजमुखेन हु

द्वारं द्वारं प्रवृत्तो वरमुदर दरीपूरणाय क्षुधार्त्तो मानी प्राणी स धन्यो न पुनरनुदि
नं तुल्यकुल्येषु दीनः ५५ चांडालः किमयं द्विजातिरथवा शूद्रोथ किं तापसः किं
वा तत्वनिवेशपेशलमतिर्योगीश्वरः कोपि किम्

त भुक् वैश्वानरस्तस्य धूमा मनुष्ये
धूम्रस्तेन व्याप्तं उपकंठं यस्य तत् ५५ चांडालेति अत एव योगिनः पथि मार्गे जनैः एवं भाष्य
माणाः न क्रुद्धा यास्यंति नैव तुष्टमनसो यास्यंति किं भूतैः जनैः इत्यनेन प्रकारेण उत्पन्नविकल्पा

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

जल्पमुखरैः इतिकिं अयंकिं चांडालः वाथवाद्विजोब्राह्मणः अथवाशूद्रः अथकिंतापसः वा थवायोगीश्वरः किंभूतोयोगीश्वरः तत्वानिवेशपेशलमतिः तत्वानिवेशे पेशलामनोज्ञामतिर्यस्या सौएवंविधानिर्विकल्पास्तएवधन्याः ५६ सखेति हे सखे हे मित्रतएवधन्याः ये एवंप्रकारेण

इत्युत्पन्नविकल्पजल्पमुखरैःसंभाष्यमाणाजनैर्नक्रुद्धाःपथिनैवतुष्टमनसो
यांतिस्वयंयोगिनः ५६ सखेधन्याःकेचित्त्रुटितभवबंधव्यतिकरावनांतेचि-
त्तांतर्विषमविषयाशीविषगताः

रात्रिंनयंते किंभूतास्तेसुकृतचयचित्तैकशरणाः

सुकृतानांचयः सुकृतचयश्चित्ते एकंशरणंयेषांतेसुकृतचयचित्तैकशरणाः पुनः किंभूताः त्रु टितभवबंधव्यतिकराः त्रुटितोभवबंधस्यव्यतिकरोयेषांते वनांतेवनमध्ये चित्तांतर्विषमविष

For Private and Personal Use Only

याशीविषगवाः चित्तांतर्मानसमध्येविषमोयोविषयएवआशीविषः दृष्टिविषोरगोगतोयेषांते
वाविषमविषयाशीर्विगालिनाः पाठः किंभूतांरात्रिंशरच्चंद्रज्योत्स्नाधवलगगनाभोगसु
भगां शरच्चंद्रस्यज्योत्स्नयाशरत्कालीनचंद्रमसः कांत्याधवलेनगगनाभोगेण विस्तारेण सु

शरच्चंद्रज्योत्स्नाधवलगगनाभोगसुभगांनयंतेयेरात्रिंस्फुरत्तनयाचित्तेकशर
णाः ५७ एतस्माद्विरमेंद्रियार्थगहनादायासकादाश्रयात्श्रेयोमार्गमशेषदुः
खशमनव्यापारदक्षंक्षणात्

भगा मनोज्ञासा शरच्चंद्रज्योत्स्नाधवलिनाम् ५७ एत
स्मादितिहेचेतः हे आत्मन् अधुनाप्रसीद प्रसादंकुरु एतस्मादिंद्रियार्थगहनात्विरमकिंभूता
दिंद्रियार्थगहनात् आयासकारादाश्रयात् कुत्सितआश्रयः कदाश्रयः कदाश्रयस्यभावःकादाश्रयः

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

आयासेनकादाश्रयः आयासकादाश्रयस्तस्मात्क्षणात् शांतंभाव मुपैहिकिंभूतंशांतंभावंश्रे
योमार्गंपुनः किंभूतं शांतं भावं अशेषदुःखशमनव्यापार दक्षंअशेषाणियानि दुःखानितेषां
शमनव्यापारेदक्षः हेचेतः निजांकल्लोल लोलांगतिंसंत्यजपरिहर भूयः भंगुरांविनश्वरांभ

शांतंभावमुपैहिसंत्यजनिजांकल्लोललोलांगतिंमाभूयोभजभंगुरांभवरतिं
चेतःप्रसीदाधुना ५८ पुण्यैर्मूलफलैःप्रियेप्रणयिनिवृत्तिंकुरुष्वाधुनाभूश-
य्यानववल्कलैरकरुणैरुत्तिष्ठयामोवनम्

वरतिंमाभजसेवस्व एभिर्लक्षणैः संसा
रस्यबुद्धिरेवस्यात्तस्मात्कारणात्तांमाभजेत्यर्थः ५८ पुण्यैरितिहे प्रणयिनिहेप्रियेउत्तिष्ठवनंयामः
यत्राविवेकमूढमनसांईश्वराणांधनवतांनामापिनश्रूयतेकिंभूतानामीश्वराणांक्षुद्राणांतुच्छानांपुनः

For Private and Personal Use Only

किंभूतानांईश्वराणांचित्तव्याधिविवेकाविव्हलगिरांचित्तव्याधीनांअविवेकेनविव्हलागीर्वाणीयेषां
तेषांहेप्रियेपुण्यैःपवित्रैःमूलफलैःप्रीतिंकुरुष्वअन्यच्चभूशय्यानववल्कलैःप्रीतिंकुरुष्वकिंभू
तैर्नववल्कलैःअकरणैःक्रियतेअनेनेतिकरणंनकरणंअकरणंतैःकरणक्रियारहितैः५९मोहमि

क्षुद्राणामविवेकमूढमनसांयत्रेश्वराणांसदाचित्तव्याध्यविवेकविव्हलगिरां
नामापिनश्रूयते५९मोहंमार्जयतामुपार्जयरतिंचंद्रार्धचूडामणौचेतःस्वर्गतरं
गिणीतटभुवामासंगमंगीकुरु

तिहेचेतःमोहंमार्जयतांदूरीक्रियतांरेप्राणिन्चंद्रार्द्धचू
डामणौरतिंतोषमुपार्जयरेचेतःस्वर्गतरंगिणीतटभुवांआसंगंसंगतिमंगीकुरु नोस्माकंवा
थवावीचिषुकल्लोलेषुप्रत्ययोविश्वासःचान्यज्जलबुद्बुदेषुवर्षावारिपृष्टेषुकःप्रत्ययःचान्यत्त

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

डिल्लेरवास्कसौदामिनीषुकः प्रत्ययः यथा एतेषु स्थानेषु नोस्माकं प्रत्ययो नास्ति तथा जीवितेषु ६०

१० अग्रे इति रे ने नो यदि एवमास्तितदा भवरसास्वादने लंपटत्वं कुरु एवं किं यदितवाग्रंस्फीनंप्रत्तुर २

गीतं भवति अन्यच्चापार्श्वतोदाक्षिणात्यादाक्षिणदेशीयाः सरसकवयो भवंति अन्यच्चपृष्ठेनाम

नोवाचीन्निषुबुद्बुदेषुचनतडिल्लेरवासुचस्त्रीषुचज्वालाग्रेषुचपन्नगेषुचसरि
द्वेगेषुचप्रत्ययः ६० अग्रेगीतंसरसकवयःपार्श्वतोदाक्षिणात्याःपृष्ठेलीलाव
शपरिणातिश्चामरग्राहिणीनाम् यद्यस्त्येवंकुरुभवरसास्वादनेलंपटत्वंनोचे
च्चेतःप्रविशसहसानिर्विकल्पेसमाधौ ६१

रग्राहिणीनांसुंदरीणांलीलावशपरिणाति- ३०
श्चभवतियदेवंविधंसौख्यंभवतिनदासंसारंकुरु हेचेतः चेदेवंनतदासहसानिर्विकल्पेसमाधौ
प्रविशप्रवेशंकुरु ६१

For Private and Personal Use Only

।विरमेति हे बुधाः योषित्संगात्सुखाद्विरमत विरतिं भजत किंभूतान् सुखान् क्षणभंगुरात् करुणा मैत्री प्रज्ञा वधूजन संगमं कुरुत विदधत करुणा च मैत्री च प्रज्ञा च करुणा मैत्री प्रज्ञा सैव वधूजन-स्तस्य संगमः करुणा मैत्री प्रज्ञा वधूजन संगमस्तं खलु निश्चितं स्तन मंडलं अथवा श्रोणी बिंबनि

विरमत बुधा योषित्संगात्सुखान् क्षणभंगुरान् कुरुत करुणा मैत्री प्रज्ञा वधू-
जनसंगमम् न खलु नरके हाराक्रांतं घनस्तनमंडलं शरणमथवा श्रोणीबिं-
बं रणन्माणिमेखलम् ६२

तं बिंबं शरणं कथंभूतं स्तनमंडलं हाराक्रांतं हार कि-भूषितं पुनः कथंभूतं श्रोणीबिंबं रणन् माणि मेखलं रणंती शब्दाययाना मणिमेखला यस्मिंस्त-त्रणन् माणि मेखलम् ६२

६ ६ ६ ६ ६

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्राणोनि हे आत्मन् अनुपहतविधिः श्रेयसां पुरुषाणां एव पंथान उपहतः ननिराकृतअनुपह
तः अनुपहतेनविधिना मार्गेण श्रेयो येषां ते अनुपहतविधिश्रेयसस्तेषां मुक्तानामित्यर्थः तेषामे
षो मार्गः कः एष मार्गः प्राणाघातान्निवृत्तिः जीवहिंसाविरमः परधनहरणे परद्रव्यापहारे संयमः

प्राणाघातान्निवृत्तिःपरधनहरणेसंयमःसत्यवाक्यंकालेशक्त्याप्रदानंयुवतिज
नकथामूकभावःपरेषाम् तृष्णास्त्रोतोविभंगोगुरुषुच्च विनयःसर्वभूतानुकंपासामा
न्यःसर्वशास्त्रेष्वनुपहतविधिःश्रेयसामेषपंथा ६३

परिहारः पुनः किं सत्यवाक्यं पुनः किं
कालेशक्त्याप्रदानं पुनः किं परेषां युवतिजनकथामूकभावः पुनः किं तृष्णाश्रोतोविभंगः लोभप्रवा
हविच्छेदः चान्यद्गुरुषु विनयः सर्वभूतानुकंपा सर्वप्राणिदया सर्वशास्त्रेषु सामान्यः समानभावः मोक्ष
मार्गेणामेषमार्गः ६३

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मानरिति हे मानलक्ष्मि कंचिद्दापरं भजस्व मत्कांक्षिणी मास्मभूः माभूयाः वयं भोगेभ्यो न स्पृहयालवः नेच्छवः निस्पृहाणां निराहाणां त्वं कासि वयं भिक्षासक्तुभिरेव संप्रतीदानीं वृत्तिं दिनगतजीविकां समीहामहे वांछामहे क्क सति सद्यस्तत्कालं पूतपलाशपत्र पुटिकापात्रे पवित्रीकृते यद्येवम-

मानलक्ष्मि भजस्व कंचिदपरं मत्कांक्षिणी मास्मभूर्भोगेभ्यः स्पृहयालवो नहि वयं
का निस्पृहाणामसि सद्यःपूतपलाशपत्रपुटिकापात्रे पवित्रीकृते भिक्षासक्तुभि
रेव संप्रतिवयं वृत्तिं समीहामहे ६८ यूयं वयं वयं यूयमित्यासीन्मतिरावयोः

स्माकं स्थितिस्तदा वयं त्वया किं कुर्म्मः ६८ यूयमिति हे मित्र पूर्वं आवयोः तव ममेति भेदबुद्धिरासीत् कथं यूयं भवंतः वयमेव वयमिति भेदबुद्धिरासीत् अधुना किं जातं निमित्तं येन

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

न यूयमेव वयं वयमेव यूयमिति अभेदबुद्धिर्जाता ६५ बालेति हे बाले हे सुंदरि तावकीनं लीलामुकुलितं अमी मंथरा दृष्टिपाता अस्मासु किं क्षिप्यंते विरमत एष ते तव श्रमो व्यर्थो निरर्थ-

किंजातमधुनाभिन्नयेन यूयं वयं वयम् ६५ बाले लीलामुकुलितममी
मंथरा दृष्टिपाताः किं क्षिप्यंते विरमत यतो व्यर्थ एष श्रमस्ते संप्रत्यन्येव
यमुपरतं बाल्यमास्थावनांते क्षीणो मोहस्तृणमिव जगज्जालमालोकयामः

६६

कः संप्रति वयं अन्ये तेन भवामः अस्माकं बाल्यमुपरतं अस्माकमास्था वनांते कथं क्षीणः मोहो गतः इदं जगज्जालं तृणमिव तुच्छं विलोकयामः ६६ ७ ७ ७ ७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

इयमिति इयं बाला मां प्रति चक्षुर्नेत्रं अनवरतं निरंतरं किं क्षिपति कथंभूतं नेत्रं इंदीवरदलप्र
भाचोरं इंदीवरस्य कमलस्य दलं इंदीवरदलं तस्य प्रभां चोरयतीति इंदीवरदलप्रभाचोरं अन

इयं बाला मां प्रत्यनवरतमिंदीवरदलप्रभाचोरं चक्षुः क्षिपति किमभिप्रेतम
नया गतो मोहोऽस्माकं स्मरकुसुमबाणव्यतिकरज्वरज्वालाशांता तदपि न वरा
कीं विरमति ६७ रम्यं हर्म्यतलं न किं वसतये श्राव्यं न गेयादिकं किं वा प्राणसमा
समागमसुखं नैवाधिकं प्रीतये

याकिमाभिप्रेतं किं वांछते अस्माकं मोहो गतः स्मरकुसु
मबाणव्यतिकरज्वरज्वालाशांता वराकी तदपि न विरमति ६७ रम्येति संतः सत्पुरुषा वनांतं गताः
किमिति संभावनायां तेषां वसतये निवासाय हर्म्यतलं रम्यं नाभूत् किं न तथापि संतो वनांतं गता वनं-

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सेवयामासुः॥ किं नूद्भ्रांतपतत्पतंगपवनव्यालोलदीपांकुरच्छायाचंचलं सकलं जीवलोकं आकल
य्य विनित्यहृदये ज्ञात्वा इत्यर्थः ६८ किं कंदा इति यत्तु खलानां दुर्ज्जनानां मुखानि वीक्ष्यंते विलो-
क्यंते यत्तदोर्नित्यसंबंधः तत्कंदरेभ्यः कंदाः प्रलयमुपगताः क्षयं जग्मुः वाथवा गिरिभ्यः पर्वते

किंनूद्भ्रांतपतत्पतंगपवनव्यालोलदीपांकुरच्छायाचंचलमाकलय्य सकलं सं
तो वनांतं गताः ६८ किं कंदाः कंदरेभ्यः प्रलयमुपगता निर्झरा वा गिरिभ्यः प्रध्व
स्ता वा तरुभ्यः सरसफलभृतो वल्कलेभ्यश्च शाखाः

भ्यः निर्झराः क्षयमुपगताः वा
थवा वल्कलेभ्यस्तरुभ्यः सरसशाखाः प्रध्वस्ता विनाशमुपजग्मुः कथंभूताः शाखाः सरसफल ३३
भृतः सरसानि फलानि बिभ्रतीति किं खलानां प्रसभं यथा भवति उपगतप्रश्रयाणां प्रोल्लसद्भ्रू-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

किंभूतानि सुखानि दुःखोपात्ताल्पवित्तस्मयवशपवनानर्त्तितभ्रूलतानि दुःखेनोपात्तं उपार्ज्जितंयद
ल्पवित्तं तस्यस्मयवशपवनेनासमंताद्भावेननर्तिताभ्रूलतायैःस्तानि॰ ६९ गंगेति मनुष्यायु
त्सावमान परपिंडरतावर्त्तनेनात्किंहिमवतः स्थानानिपलयंगतानि किंभूतानि हिमवतः स्थाना-

**वीक्ष्यंतेयन्सुखानिप्रसभमुपगतप्रश्रयाणांखलानांदुःखोपात्ताल्पवित्तस्मयव
शपवनानर्तितभ्रूलतानि ६९ गंगातरंगकणशीकरशीतलानिविद्याधराध्युषित
चारुशिलातलानि**

नि गंगातरंगकणशीकरशीतलानि गंगायास्तरंगाः गंगातरंगास्ते
षां कणशीकरैः शीतलानि गंगातरंगकणशीकरशीतलानि पुनः किंभूतानि स्थानानिवि
द्याधराध्युषितचारुशिलातलानि विद्याधरैरध्युषितानि अधिष्ठितानि चारूणि शिलातलानि

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

येषांनानि एवंविधस्थानानिन्वे तृस्युक्तदापरातिरस्कारपिंडरताः नराः किंभवेयुः एनावता परावमाना-
न्येवस्थानानिसंचितानि ७० यदेति यदाश्रीमान्मेरुः युगांताग्निनिहतोनिपतातिसमुद्राः शुष्यंति
किंभूताः समुद्राः प्रचुरनिकरग्राहानिलयाः प्रचुराश्चतेनिकराः समूहाः ग्राहास्तेषांग्राहानांजलचरजी

स्थानानिकिंहिमवतःप्रलयंगतानियत्सावमानपरपिंडरतामनुष्याः ७०यदामेरुः
श्रीमान्निपततियुगांताग्निनिहताःसमुद्राःशुष्यंतिप्रचुरनिकरग्राहनिलयाः धरा
गच्छत्यंतंधराणिधरपादैरपिधृताशरीरेकावार्त्ताकरिकलभकाराग्रचपले ७१

वानांनिलयाः येषुतेप्रचुरनिकरग्राहनिलयाः अपिपुनः धरावसुंधराअंतंगच्छातिविलयंगच्छतिकिं
भूताधराधराणिधरपादैर्धृतापि अवलंबितातदा शरीरे कावार्त्ताकिंभूतेशरीरेकरिकलभकाकाग्रचपलेक
रिकलभानांकाराग्रवच्चपलंतस्मिन ७१ ७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

एकाकीति हे शंभो अहं तादृशः कदा भविष्यामि कथंभूतोहं एकाकी अद्वितीयः पुनः किंभूतः निस्पृहः पुनः किंभूतः शांतः पुनः किंभूतः पाणिः पात्रं भांडं यस्य सः पुनः कथंभूतः दिगंबरः दिशः एव अंबरं वस्त्रं यस्यासौ पुनः किंभूतः कर्मनिर्मूलनक्षमः कर्मणां निर्मूलनं कर्मनिर्मूलनं तत्रक्षमः कर्मनिर्मूलनक्षमः ७१

एकाकी निस्पृहः शांतः पाणिपात्रो दिगंबरः कदा शंभो भविष्यामि कर्मनिर्मूलनक्षमः ७१ प्राप्ताः श्रियः सकलकामदुघास्ततः किं दत्तं पदं शिरसि विद्विषतां ततः किम् सन्मानिताः प्रणयिनो विभवैस्ततः किं कल्पं स्थितं तनुभृतां तनुभिस्ततः किम् ७२

प्राप्ता इति श्रियो लक्ष्म्यः प्राप्तास्ततः किंभूताः श्रियः सकलकामदुघाः सर्वमनोरथदोग्ध्र्यः विद्विषां शिरसि मस्तके पदं दत्तं ततः किं प्रणयिनः स्नेहिनाः विभवैः धनैः सन्मानितास्ततः किं तनुभृतां प्राणिनां तनुभिः शरीरैः कल्पं कल्पांतं यावत् स्थितं प्राणिनां ततः किं एतस्य निर्ममतैव वरम् ७२ ७८

For Private and Personal Use Only

७४ भक्तिरिति अतःपरं किं वैराग्यमस्ति तात्किं भक्तिर्भवेम हेशेअन्यच्च हृदिस्थं प्राणिनामंतस्थं मरणजन्मभ
यं अन्यच्च बंधुषु स्नेहोन अन्यच्च मन्मथजाः कामोद्भवा विकाराः न अन्यच्च वनांताः विजनाः जनरहिताः किं

जीर्णाकंथाततः किं सितममलपटं पट्टसूत्रंततः किं एकाभार्य्याततः किं हयकरिसुगणैरा
वृतोवाततः किम् भक्तंभुक्तंततः किं कदशनमथवा वासरांते ततः किं व्यक्तज्योतिर्नवांत
र्मथितभवभयं वैभवं वाततः किम् ७४ भक्तिर्भवे मरणजन्मभयं हृदिस्थं स्नेहोन बंधुषु
नमन्मथजाविकाराः संसर्गदोषरहिताविजनावनांतावैराग्यमस्ति किमतः परमार्थ-
नीयम् ७५

भूतावनांताः संसर्गदोषरहिताः संसर्गात् दोषः संसर्गदोषस्तेन रहिताः संसर्गदोष
रहिताः अतःपरं वैराग्यात्किमपि नास्ति किंभूतं वैराग्यं परमार्थनीयम् परमनत्तसुखम् ७५ ७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तस्मादिति हे जनाः यदि यूयं चेतनास्थत तस्मा ब्रह्म वांछत कथंभूतं ब्रह्म अंतरहितं अजरं जराव
र्जितं पुनः किं ब्रह्म परमं विकासि यस्य परब्रह्मणः इमे भवनाधिपत्यभोगादयः आनुषंगिणो भवं-
ति अनुयायिनो वर्त्तंते किंभूताः भवनाधिपत्यभोगादयः कृपणलोकमता रक्षोजनाविभ्रमाः ७८

तस्मादनंतमजरं परमं विकेकं तद्ब्रह्म वांछत यदि किमेभिरसाद्विकल्पैः यस्यानुषंगिण
इमे भवनाधिपत्यभोगादयः कृपणलोकमता भवंति ७८ पातालमाविशसि यासि
नभो विलंघ्य दिग्मंडलं भ्रमसि मानसचापलेन

पातालमिति रे मूढ पातालमाविश-
सि अन्यच्च नभः आकाशं विलंघ्य यासि अन्यच्च दिग्मंडलं भ्रमसि केन मानसचापलेन मानसस्य चा
पलं तेन जातु कदाचित् भ्रांत्या तद्ब्रह्म कथं न स्मरासि येन ब्रह्मणा निर्दोषं निर्मोषि सुखं किं प्राप्नोषि किं

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ब्रह्म आत्मनीतं आत्मनिहितं पुनः किं विमलं निर्मलम् १७ रात्रिरिति अहोऽइति दुःखे अमुना एवंविधेनसंसारेणकदर्थिताः मोहान्मौढ्यात्कथं नलज्जामहे कैः व्यापारैः किंभूतैः व्यापारैः पुन रुक्त भुक्त विषयैः पुनर्विहितानि पुनरुक्तानि यानि भुक्तानि भोजनानि अन्यच्च विषयाः पुनः पुन

भ्रांत्यापिजातुविमलंकथमात्मनीतं नब्रह्मनस्मरासि निर्वृतिमेषियेन १७ रा त्रिःसैव पुनः स एव दिवसो मत्वाबुधाजंतवो धावंत्युद्यमितस्तथैव निभृतः प्रारब्ध तत्तत्क्रियाः

रुक्ताः तेबुधाः पंडिताः जंतवः प्राणिनः उद्यमिनः उद्यमवंतो धावंति किं भूताः जंतवः तथैव पुनः पुनर्निभृत प्रारब्ध तत्तत्क्रियाः वारंवारं भृताप्रारब्धातत्तत्क्रियायैस्ते किं कृत्वा तां रात्रिं मत्वा चान्यत्पुनस्तथैव दिवसं मत्वा ज्ञात्वा यतः पुनारजनी पुनरपि दिवसः पु-

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नरपि दिवसः पुनरपि सायं पुनरपि वर्षं पुनरपि वृद्धः पुनरपि बालः पुनरपि याति समेति च कालः एवंविधं कालस्य स्वरूपं ज्ञात्वा तस्मात्संसारात् द्विरक्तिरेव न भवतीति व्रीडा ७८ महीनिशांतो

व्यापारैः पुनरुक्तभुक्तविषयैरेवंविधेनामुना संसारेण कदर्थिताः कथमहो मोहान्न लज्जामहे ७८ मही रम्या शय्या विपुलमुपधानं भुजलता विताने चाकाशं व्यजनमनुकूलोयमनिलः

मुनिः सुखं यथा भवति तथा शेते यस्य मुनेः मही शय्या पृथ्वीशयनं यस्य मुनेर्विपुलं उपधानं गेंडुकं चान्यादि वितानं चंद्रोदयः आकाशं अयनमनुकूलः शीतलः पवनः व्यजनः तालवृंतः चान्यच्चंद्रः स्फुरद्दीपः चान्यादि रातिवनिता संमं प्रति उदितः मु-

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

निः कइवनृपइव यथानृपः महीशय्यापृथ्वीशयनशय्योभवति अन्यच्च विपुल उपधानोभ
वति विस्तीर्णगंडुकोभवतिचान्यदाकाशंप्रति मस्तकोपरि विनानं भवतिचान्यच्च जनानिलेन
वीजितोभवति अन्यच्चस्फुरद्दीपोभवति अन्यच्चवनितासंगंप्रति उदितोभवति किंभूतोमुनिः

स्फुरद्दीपश्चंद्रोविरतिवनितासंगमुदितः सुखंशांतःशेतेमुनिरतनुभू
तिर्नृपइव ७९ त्रैलोक्याधिपतित्वमेवविरसंयास्मिन्महाशासनेतल्ल
ब्ध्वासनवरूममानघटनेभोगेरतिंमाकृथाः

चान्यन्नृप अतनुभूतिः अतन्वी
भूतिर्विभूतिर्यस्य पक्षेलक्ष्मीः ७९ त्रैलोक्येति हे आत्मन् तत्परब्रह्मलब्ध्वा भोगे ३७
रतिंमाकृथायास्मिन्परब्रह्मणि एवनिश्चयेन त्रैलोक्याधिपतित्वंविरसंवर्ततेकिंभूतेभोगे आ

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सनवस्त्रमानघटने आसनं सिंहासनं स्त्रखासनादि वस्त्राणि चीरांशुकपट्टदुकूलादीनिमा
नं महत्त्वास्मित्वमानादि तेषां घटनं आसनवस्त्रमानघटनं तस्मिन् एवंविधे भोगेकार
तिः कोपि संभोगः एकएव परब्रह्मानित्योदितः सन् उज्जृंभनेयत्स्वादात् यस्यब्रह्मणोरस

भोगः कोपि स एक एव परमो नित्योदितो जृंभते यत्स्वादाद्विरसा भ
वंति विषयास्त्रैलोक्यराज्यादयः ८० किं वेदैः स्मृतिभिः पुराणपठनैः
शास्त्रैर्महाविस्तरैः स्वर्गग्रामकुटीनिवासफलदैः कर्मक्रियाविभ्रमैः

स्वादात् त्रैलोक्यराज्यादयो विषया विरसा भवंति मोक्षदायकत्वात् ८० किमिति वेदैः किंस्मृ-
तिभिः किंपुराणपठनैः किंशास्त्रैः किंकिंभूतैः शास्त्रैर्महाविस्तरैः महान् विस्तारो येषां ते तैः कु-

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मंक्रियाविभ्रमैः किंभूतैः स्वर्गग्रामकुटीनिवासफलदैः स्वर्गग्रामस्यकुटीस्वर्गग्रामकुटीतस्यां
निवासफलं ददतीतिस्वर्गग्रामकुटीनिवासफलदाः तैः एकंस्वात्मानंदपदप्रवेशकलनंस्वकी
यो योसौ आत्मास्वात्मा तस्य यदानंदपदंस्वात्मानंदपदंस्थानं तस्मिन् यः प्रवेशः तस्य कलनं

मुक्त्वैकंभवबंधदुःखरचनाविध्वंसकालानलंस्वात्मानंदपदप्रवेशकलनं
शेषावणिक्वृत्तयः ८१

ज्ञानं पुनः कथंभूतं भवबंधदुःखरचनाविध्वंसकालानलं भवस्यसंसारस्ययोबंधः तस्ययानि दुःखानितेषांविध्वंसोनाशः तद्विषये कालानलं प्रलयाग्निं एतादृशं एकंज्ञानं मुक्त्वात्यक्त्वा शेषैर्वेदादिभिः किं न किमपीत्यर्थः शेषाः क्रिया वणिक् वृत्तयो वणिगाचाराः ८१

७ ७ ७ ७

For Private and Personal Use Only

आयुरिति हे उत्तमाः ब्रह्मणिपर ब्रह्माणि आसक्तचित्ता भवतयूयंकिं कर्त्तुंभवभयांभो धि पारंतरी तुंभव भयांभोधेः पारः भवभयांभोधिपारस्तं शेषंसमस्तमस्थिरंकिंकिं आयुः

आयुःकल्लोललोलेकतिपयदिवसस्थायिनीयौवनश्रीरर्थाःसंकल्पकल्पा
घनसमयतडिद्विभ्रमाभोगपूराः कंठाश्लेषोपगूढंतदपिचनचिरंयत्प्रि
याभिःप्रणीतंब्रह्मण्यासक्तचित्ताभवतभवभयांभोधिपारंतरीतुं ८२

कल्लोललोलं समुद्रकल्लोलचपलंयौवनश्रीः कतिपयदिवसस्थायिनी कतिपयदिवसान् स्थातुं शील मस्याः कतिपयदिवसस्थायिनी अर्थाः संकल्पकल्पाः संकल्पतुल्या भोगपूराः

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

घनसमयनाडिंद्विभ्रमाः घनसमयनाडिंद्वता विभ्रमो येषां ते घनसमयनाडिंद्विभ्रमाः प्रिया
भिः प्रणीतं यत्कंठाश्लेषोपगूढं तदपि चनाचिरं तस्मात्कारणात्परं ब्रह्म एव शाश्वतम् ८२ ब्र
ह्मांडमिति मनस्विनो जितेंद्रियस्य ब्रह्मांडमंडलीमात्रं किं लोभाय जायते अपितु न ब्रह्मांडस्य

ब्रह्मांडमंडलीमात्रं किं लोभाय मनस्विनः शफरीस्फुरितेनाब्धेः क्षुब्ध
ता जातु जायते ८३

मंडली ब्रह्मांडमंडली सैव मात्रा यस्य तत् अब्धेः समुद्रस्य शफ
री स्फुरितेन मात्स्यिकावाल्गितेन जातु कदाचित् क्षुब्धता क्षोभता जायते अपितु न तथा मनस्वि
नः पुरुषस्य ब्रह्मांड मंडलीमात्रं लोभाय न जायते ८३ ७ ७ ७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यदेति यदायास्मिन् प्रस्तावे अज्ञानं आसीत्तदा इदमशेषं जगदपि मया नारीमयं दृष्टं किंभूत
मज्ञानं स्मरतिमिरसंस्कारजनितं स्मरस्य कंदर्पस्य यत्तिमिरं अंधकारं तस्य संस्कारेण पूर्वभवोद्भ
वपरिणामेन जनितं इदानीं सांप्रतं अस्माकं समीभूता दृष्टिः समतापरिणामेनालंकृतं त्वेनः त्रिभु

यदासीदज्ञानंस्मर तिमिरसंस्कारजनितंतदादृष्टंनारीमयमिदमशेषंजगद
पि इदानीमस्माकंपटुतरविवेकांजनजुषांसमीभूतादृष्टिस्त्रिभुवनमपिब्रह्मतनुते ८४

वनमपिब्रह्मतनुते परब्रह्मस्वरूपं विस्तारयति किंभूतानामस्माकं पटुतरविवेकांजनजुषां प्रकृ
ष्टः पटुतरो योसौ विवेकः पटुतरविवेकः पटुतरविवेकांजनेन जुषः पटुतरविवेकांजनजुषस्तेषां
अथ यथास्थिन संसारस्यस्वरूपं पश्यापः ८४ ५ ६ ६

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

रम्याइति चंद्रमरीचयो रम्याः वनांतस्थली रम्या किं भूता स्थली तृणवती शाद्वला साधुसमागमो
रम्यः शमसुखं रम्यं काव्येषु कथा रम्या अन्यच्च प्रियाया मुखं रम्यं किं भूतं मुखं कोपोपाहित बाष्पबिंदु

रम्याश्चंद्रमरीचयस्तृणवती रम्या वनांतस्थली रम्यः साधुसमागमः शमसुखं का
व्येषु रम्याः कथाः कोपोपाहितबाष्पबिंदुतरलं रम्यं प्रियाया मुखं सर्वं रम्यमनित्य
तामुपगते चित्तेन किंचित्पुनः ८५ भिक्षाशी जनमध्यसंगरहितः स्वायत्तचेष्टः सदा
दानादाननिरक्तमार्गनिरतः कश्चित्तपस्वी स्थितः

तरलं कोपोपाहितं कोपेन निवेशि
तं यद्बाष्पबिंदुस्तेन तरलं चंचलं मुखम् पुनः अनित्यतामुपगते संसारे चित्ते सर्वं रम्यं न किंचि
त् ८५ भिक्षेति एवंविध तपस्वीजनः कश्चिद्विरलः स्थितो वर्त्तते कीदृशो जनः भिक्षाशी भिक्षा ४०

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भोजनः पुनः कीदृशः जनमध्यमंगरहितः पुनः कीदृशः सर्वदास्वायत्तचेष्टः स्वाधीनमानसपरि
णामः पुनः कीदृशः जनः दानादानाविरक्तमार्गनिरतः दानंचादानंच दानादाने तयोर्विरक्तमार्गे निर
तः पुनः कीदृशः रथ्याक्षीणविशीर्णजीर्णवसनैः संप्राप्तकंथासखो रथ्यायां क्षीणानि अतिजीर्णानि

रथ्याक्षीणविशीर्णजीर्णवसनैः संप्राप्तकंथासखो निर्मानो निरहंकृतिः शमसु
खाभोगैकबद्धस्पृहः ८६ ७ ७ ७

वसनानि रथ्याक्षीणा विशीर्णवसनानितैः कृत्वा संप्राप्ता कंथासखी सहायिनी येन सः पुनः की
दृशः जनः निर्मानः पुनः कीदृशः निरहंकृतिर्निरहंकारः पुनः कीदृशः जनः शमसुखाभोगैकबद्ध
स्पृहः शमस्य सुखं शमसुखं तस्याभोगे विस्तारे एकाबद्धा स्पृहा येन सः ८६ ७

मातरिति हे मातः हे मेदिनि हे तात हे मारुत हे तेजः हे खबंधो हे जल हे भ्रातर्व्योम भवतां पंचत
तानामेषः प्रणामांजलिः बद्धोस्ति तथा विधेयं यथा परे ब्रह्मणि लीये लीनो भवामि कथंभूतोहं यु
ष्मत्संगवशोपजातसुकृतोद्रेकस्फुरन्निर्मलज्ञानापास्तसमस्तमोहमहिमा युष्माकं संगवशस्तेन

मातर्मेदिनि तात मारुत सखे तेजः सुबंधो जल भ्रातर्व्योम निबद्ध एव भवता
मेष प्रणामांजलिः युष्मत्संगवशोपजातसुकृतोद्रेकस्फुरन्निर्मलज्ञानापास्त
समस्तमोहमहिमा लीये परे ब्रह्मणि ८७

युष्मत्संगवशेन उपजातो योसौ सु-
कृतोद्रेकस्तस्मात्स्फुरन्निर्मलज्ञानेन अपास्ता निराकृता समस्तो मोहमहिमा येन सः ८७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यावदिति विदुषा पंडितेन आत्मश्रेयसि मोक्षे तावदेव महान्प्रयत्नः कार्यः यावदिदं कलेवरगृहं
शरीरमंदिरं च स्वस्थं वर्त्तते समाधानपरायणं वर्त्तते चान्यद्यावज्जरा दूरे वर्त्तते अन्यदिंद्रियश
क्तिः अप्रतिहता वर्त्तते चान्यद्यावदायुषः क्षयो नास्ति तावदेव स्वहिते यत्नः कार्यः भवने गृहे

यावत्स्वस्थमिदं कलेवरगृहं यावच्च दूरे जरा यावच्चेंद्रियशक्तिरप्रतिहता याव
त्क्षयो नायुषः आत्मश्रेयसि तावदेव विदुषा कार्यः प्रयत्नो महान्प्रोद्दीप्ते भवने च
कूपखनने प्रत्युद्यमः कीदृशः ८८ नाभ्यस्ता भुवि वादिवृंददमनी विद्या विनीतोचिता
खड्गाग्रैः करिकुंभपीठदलनैर्नाकं न नीतं यशः

उद्दीप्ते सति निश्चितं कूपखनने कीदृशः
प्रत्युद्यमः न तु गृहे प्रदीप्ते सति कूपः खनितुं शक्यते ८८ नेति भुवि पृथिव्यां विद्यान अभ्यस्ता किं

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भूता विद्यावादिवृंददमनी पुनः किंभूता विद्याविनीतोचिता विनयवतः पुरुषस्य योग्या खड्गाग्रैः कृ
पणधाराभिः यशो नाकं स्वर्गलोकं प्रतिननीतं कीदृशैः खड्गाग्रैः करिकुंभपीठदलनैः करिणां कुंभपी
ठदलने शीलं येषां ते तथा तैश्चान्यच्चंद्रोदये कांता कोमलपल्लवाधररसो न पीतः अहो इति खेदे तारु

कांताकोमलपल्लवाधररसः पीतो न चंद्रोदये तारुण्यं गतमेव निष्फलमहो शू
न्यालये दीपवत् ८९ ज्ञानं सतां मानमदादिनाशनं केषांचिदेतन्मदमानकारणम्

ण्यं यौवनं निष्फलमेव गतं किंवत् शून्यालये दीपवत् ८९ ज्ञानमिति सतां सत्पुरुषाणां ज्ञानं मा
नमदादिनाशनं भवति केषांचिदधमानां एतज्ज्ञानं मदमानकारणं भवति अनुक्तमेवार्थं कवि
र्दर्शयति तेन दृष्टयति योगिनां मुनीनां विविक्तं स्थानं एकांतप्रदेशः विमुक्तये भवति संसारच्छेद

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नाम स्यात्कामातुराणां पुरुषाणां विविक्तं जनरहितं अति काम कारणं भवति काम विकारायस्था
त् ९० जीर्णाइति मनोरथाः स्वहृदयेजीर्णा एवयौवनं जराव्याप्तं हं तो ति खेदे चान्य द्रुणा वंध्य
फलतां गुणज्ञैर्विनायाता अक्षमी बलवान्कालोयमः सहसाभ्युपैति हि निश्चितं आम मेना नृभा

स्थानं विविक्तं यमिनां विमुक्तये कामातुराणामतिकामकारणम् ९० जीर्णा एवम
नोरथाः स्वहृदये यातं जरा यौवने हंतांगेषु गुणाश्च वंध्य फलतां याता गुणज्ञैर्विना
किं युक्तं सहसाभ्युपैति बलवान्कालः कृतांतोऽक्षमी ह्याज्ञातं स्मरशासनांघ्रियु
गलं मुक्त्वास्ति नान्या गतिः ९१

येन ज्ञातं त्रिपुरांतकांघ्रियुगलं मुक्त्वा अन्या गतिर्नास्ति
किंभूतः कालः कृतांतः कृतः अंतो येन स कृतांतः ९१ ७ ७

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तृषेति प्राणी सलिलं पानीयं पिबति क सति आस्ये वदने तृषा शुष्यति सति किंभूतं सलिलं स्वादु
सुरभि प्राणी क्षुधार्त्तः सन् शालीन् कवलयति कीदृशान् शालीन् शाकादिवलितान् किंभूतः प्राणी रा
गाग्नौ प्रदीप्ते सति सुदृढतरं यथा भवति वधूं भार्यां आश्लिष्यति आलिंगति जनः प्राणी व्याधेः प्रती

तृषा शुष्यत्यास्ये पिबति सलिलं स्वादु सुरभि क्षुधार्त्तः सन् शालीन् कवलयति शाका
दिवलितान् प्रदीप्ते रागाग्नौ सुदृढतरमाश्लिष्यति वधूं प्रतीकारो व्याधेः सुखमिति
विपर्यस्यति जनः ९२ स्नात्वा गांगैः पयोभिः शुचिकुसुमफलैरर्चयित्वा विभो त्वां ध्ये
ये ध्यानं नियोज्य क्षितिधरकुहरग्रावपर्यंकमूले

कारः उपचारः सुखमिति विपर्यस्यति वि
पर्यासं करोति ९२ स्नात्वेति हे स्मरारे कदा दुःखान्मोक्षे किं कृत्वा गांगैः पयोभिः स्नात्वा हे विभो त्वा

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

न्यतृत्वाशफलैरकुसुमफलैरन्नैर्यित्वाक्षितिधरकुहरग्रावपर्यंकमूलेध्येयेकर्मणिध्यानंनिवेश्यक्षि
तिधरस्यकुहरांक्षितिधरकुहरंतस्ययद्ग्रावंतदेवपर्यंकंतस्ययन्मूलंतास्मिन्ंकिंभूतोहंआत्मारामः
पुनः किंभूतो ऽफलाशीपुनःकिंभूतः त्वत्प्रसादाद्गुरुवचनरतः पुनः किंभूतः ध्यानमार्गैकप्रश्नः पु

आत्मारामोऽफलाशीगुरुवचनरतस्त्वत्प्रसादात्स्मरारे दुःखान्मोक्ष्येकदाहंतव
चरणरतोध्यानमार्गैकप्रश्नः१२ शैय्याशैलशिलागृहंगिरिकुहावस्त्रंतरूणांत्वचः
सारंगाःसुहृदोननुक्षितिरुहांवृत्तिःफलैःकोमलैः

नः किंभूतः तवचरणरतः१२ शय्ये
ति येषांपुरुषाणांएवंविधास्थितिः तान् अहंएवंमन्येतएवपरमेश्वराः साकास्थितिः शैल
शिला शय्यागिरिगुहागृहंतरूणांत्वचः वस्त्रंसुहृदः सारंगाः ननुनिश्चितंक्षितिरुहाणांवृत्

४४ १

शाणांकोमलैः फलैर्हीनैः निर्झरमंबुपानं एवं निश्चयेन रत्येव स ह्रोचिता अंगना इव विद्या येषा
मिति ते ईश्वराः यैः शिरसि सेवांजलिर्न बद्धः ९४ सत्यामिति हि निश्चितं यादृशे न दुःस्थे स्वकीये कुटुं
बे अनुकंपां कृपां नाविभृयात् यत्तदोर्नित्यः संबंधइतिन्यायात् तदा कोयं विद्वान् अतीव दुःस्था-

येषां निर्झरमंबुपानमुचितं रत्येव विद्यांगना मान्येते परमेश्वराः शिरसि यैर्बद्धो न सेवांजलिः ९४ सत्यामेव त्रिलोकीसरिति हरशिरश्चुंबिनीवच्छटायां सद्वृत्तिं कल्पयंत्यां वटविटपभवैर्वल्कलैः सत्फलैश्च

सिकानां नारीणां वक्रं वीक्ष्यते अपि तु कोपि
नकथाधिपत्तिज्वररसेन जनिता रुक् तया कस्यां सत्यां त्रिलोकीसरिति गंगायां सत्यामेव त्रिभूता
यां सरिति हराशिरश्चुंबिनीवच्छटायां हरशिरश्चुंबिनी ईश्वरमस्तकस्य रमणीवच्छटा वपदेशोय

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्याः सा पुनः किंभूतायां त्रिलोकीसारिति सदृत्तिं सदावरं कल्पयंत्यां प्रेरयंत्यां कैः सत्फलैः किंभूतैः सत्फलैः वटविटपभवैर्वटवृक्षोद्भवैः १५ उद्यानेष्विति तां काशीं परिहृत्य परित्यज्य हंत इति खेदे

कोयं विद्वान्नपि पत्तिज्वरजनितरुजातीवदुःखासिकानां वक्त्रं वीक्ष्येन दुःस्थेय
दि हि न बिभृयात्स्वे कुटुंबेनुकंपां १५ उद्यानेषु विचित्रभोजनविधिस्तीव्रातितीव्रं
तपः कौपीनावरणं स्रुवस्त्रमाभितं भिक्षाटनं मंडनम् आसन्नं मरणं च मंगलस
मं यस्यां समुत्पद्यते नेतां काशीं परिहृत्य हंत विबुधैरन्यत्र किं स्थीयते १६ बुधैः किं अन्य

त्र स्थीयते अपि तु न यस्यां काश्यां उद्यानेषु विचित्रभोजनविधिः चान्यत्तीव्राति तीव्रं तपः चान्यत् स्रु
वस्त्रं कौपिनावरणं मंडनं चान्यद्यस्यां अमितं भिक्षाटनं यस्यां काश्यां मंगलसमं आसन्नं मरणं समुत्पद्यते
तां काशीं मुक्त्वा अन्यत्र कथं स्थीयते १६

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

नायमिति यदिप्रभुः स्वामीयेषांवचोद्वारेषुश्रुत्वाद्रक्ष्यतिकुप्यतिइति किंनायंतेसमयःप्रतिप्रस्ता
वोनास्तिअधुनारहस्यंमंत्रालोचनाद्यःस्वामीनिद्रातिनिमीलनंकुरुतेरेचेतस्त्वान्प्रभून्प्रहायवि
भ्वेशितुः परमेश्वरस्यमहेशस्यभवनंयाहिकिंभूतंभवनंनिर्दौवारिकनिर्दयोन्त्यपरुषंनिर्गतोदौ

नायंतेसमयोरहस्यमधुनानिद्रातिनाथोयदिस्थित्वाद्रक्ष्यतिकुप्यतिप्रभुरिति
द्वारेषुयेषांवचःचेतस्त्वानपहायथाहिभवनंदेवस्याविभ्वेशितुर्निर्दौवारिकनिर्दयो
न्त्यपरुषंनिःसीमशर्मप्रदं १७

वारिकोयस्मात्तत्निर्दौवारिकंप्रतीहाररहितंनिर्दयोन्त्याक
रोरोन्त्याःपरुषाःयस्मिन् तन्निर्दयोन्त्यपरुषंनिर्दौवारिकंचतत्निर्दयोन्त्यपरुषंचनिर्दौवारिकोन्त्यप
रुषंतत्पुनःकिंभूतंनिःसीमशर्मप्रदंसीमारहितंशर्मसौख्यंप्रददातीति अतिनिर्मलसौख्यदायकं १७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रियसखीति हे प्रियसखि खलो विधिः पराङ्मुखो दैवः नो जानीमः अत्र इदानीं किं विधास्यति अयं विधिः चिंताचक्रे निधाय बलात् पिंडीकृत्य मनो भ्रमयति किंभूते चिंताचक्रे विपद्दंडव्रातप्रतापपरंपराप-रिच्चपले विपद्दंडव्रातः तस्य यः प्रताप परंपरा तया परिच्चपलं चपलं तस्मिन् मनः कामिव मृदामिवाविधिः कइव

प्रियसखि विपद्दंडव्रातप्रतापपरंपरापरिच्चपले चिंताचक्रे निधाय विधिः खलः
मृदामिव च बलात् पिंडीकृत्य प्रगल्भकुलालवत् भ्रमयति मनो नो जानीमः किमत्र
विधास्यति ९८ महेश्वरे वा जगतामधीश्वरे जनार्दने वा जगदंतरात्मनि

प्रगल्भकुलालवत् यथा प्रगल्भकुलालः मृदं मृत्तिकां बलात् पिंडीकृत्य चक्रे निधाय भ्रमयति एतावता विपरीतं विधेः विलसितं कोपि न वेत्ति ९८ महेश्वरे वेति मे मम महेश्वरे वाथवा जनार्दने वासुदेवे वस्तुतः

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भेदस्य प्रतिपत्तिर्नास्ति किंभूते महेश्वरे जगतामधीश्वरे त्रिभुवनस्याधिपतौ कीदृशे जनार्द्दने जग
दंतरात्मनि जगतां विश्वत्रयाणां अंतरात्मा जगदंतरात्मा तस्मिन् उभयोर्देवयोर्मम मन्ये तस्यं तरंना
स्ति एवं भवामि तथापि तरुणेंदुशेखरे श्रीमहेशे मे भक्तिः ९९ रे इति रे कंदर्प कोदंडटंकारवैः करं

तयोर्न भेदः प्रतिपत्तिरस्ति मे तथापि भक्तिस्तरुणेंदुशेखरे ९९ रे कंदर्प्प करं कद
र्थयासि किं कोदंडटंकारवै रे रे कोकिल कोमलैः कलरैवैः किं त्वं वृथा जल्पासि

किं कदर्थयासि रे रे कोकिल कोमलैः कलरवैः पंचमस्वरैः किं त्वं वृथा जल्पासि हे मुग्धे तव कटा
क्षैरलं पूर्यतां किंभूतैः कटाक्षैः स्निग्ध विदग्धश्च मधुरश्च क्षेपो येषां तैः भवता पूर्वो-
क्तानां कृतं निखिलं अपि व्यर्थं तस्माच्चेतश्चुंबितचंद्रचूडचरणध्यानामृतं वर्त्तते चुंबितं-

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

चंद्रचूडस्यमहेशस्यचरणध्यानामृतंयेनतत् चुंबितचंद्रचूडचरणध्यानामृतम् १०० कौपीन
मिति योगीसर्वसंगपरित्यागीसुखंतिष्ठति किंभूतोयोगीध्वस्ताशेषमदप्रमादमुदितः ध्व-
स्तानिराकृता अशेषाःमदप्रमादास्तैर्मुदितः कीदृशी कंथापुनः तादृशीपूर्वोक्ताशतखंडजर्ज्ज

मुग्धेस्निग्धविदग्धक्षेपमधुरैर्लोलैःकटाक्षैरलंचेतश्चुंबितचंद्रचूडचरणध्या
नामृतंवर्तते १०० कौपीनंशतखंडजर्ज्जरतराकंथापुनस्तादृशीनिश्चिंतं-
सुखसाध्यभैक्ष्यमशनंशय्याश्मशानेवने रतरानिश्चितं अशनंकिंभूतं अशनं

सुखसाध्यभैक्ष्यं सुखेनसाध्या एवंविधायाभिक्षातत् समुत्पन्नं अन्यच्च शय्याश्मशाने
वनांतेययापिमित्रामित्रसमानतामित्रश्चअमित्रश्च मित्रामित्रौ तयोः सादृश्यंसामान्यंय-

For Private and Personal Use Only

भ॰वै॰
४७

स्याः अथपश्चात्शून्यालये अतिविमलानिर्मलाशुद्धाध्यानलक्षणाचिंता अतः कारणात् यो
गीनित्यमुक्तः संसारेसुखंतिष्ठति १०१ भोगेतिरेलोकाः चेष्टितैर्नवनवाविकल्पापारैः कृ
तंपूर्यंतांयादिन्नेदस्मद्वतः श्रद्धेयं श्रद्धायोग्यंतदास्वधामानिस्वकीये शरीर मंदिरे कामोच्छित्ति

मित्रामित्रसमानतातिविमलाचिंतातिशून्यालये ध्वस्ताशेषमदप्रमादमु
दितोयोगीसुखंतिष्ठति १०१ भोगाभंगुरवृत्तयोबहुविधास्तैरेवचायंभव
स्तत्कस्यैवकृते परिभ्रमतरे लोकाः कृतंचेष्टितैः
व शेकं दर्पजयार्थं केवलं

चेतः समाधीयतां किंभूतंचेतः आशापाशशतोपशांतिविशदं आशापाशस्य शतं आ
शापाशशतंतस्योपशांत्याविशदंनिर्मलंयतो भोगाभंगुरवृत्तयः भंगुराविनश्वरावृत्तिर्येषां

श॰
२

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ते किंभूताः भोगाः बहुविधा अनेकप्रकारा एव निश्चयेन बहुविधैर्भोगैरयं भवः संसार एव
रे लोकाः नत्तस्मात्कारणात्कस्य कृते परिभ्रमत भ्रमणं कुरुत १०२ धन्यानामिति धन्या-
नां मनुष्याणां एवंस्थित्या आयुः क्षीयते किंभूतानां धन्यानां गिरिकंदरे निवसतां किं कुर्वतां

आशापाशशतोपशांतिविशदं चेतः समाधीयतां कामोच्छित्तिवशोस्वधाम
नियदिश्रद्धेयमस्मद्गतः १०२ धन्यानां गिरिकंदरे निवसतां ज्योतिः परं
ध्यायतामानंदाश्रुजलं पिबंति शकुना निःशंकमंकेशयाः

रं ज्योतिः ध्यायतां ये
षां धन्यानामानंदाश्रुजलं निःशंकं शंकारहितं शकुनाः पक्षिणः पिबंति किंभूताः शकु
नाः अंकेशया उत्संगसमारूढाः तु पुनरस्माकमधन्यानां आयुरेवं मनोरथैः परिक्षीयते किं भू

तानामस्माकं प्रासादवापीतटक्रीडाकाननकेलिकौतुकजुषांउपरचितायाः प्रासादवापीतटक्री
डाकाननकेलयस्तासांकौतुकंजुषंतीति प्रासादवापीतटक्रीडाकाननकेलिकौतुकजुषः तेषाम्
१०३ आघ्रातमिति एभिः प्रकारैः किंनग्रस्तं अन्यच्च केजनानग्रस्ता मरणेन जन्म आघ्रातं स्पृष्टं

अस्माकंनुमनोरथोपरचितप्रासादवापीतटक्रीडाकाननकेलिकौतुकजुषा
मायुःपरिक्षीयते १०३ आघ्रातंमरणेनजन्मजरयाविद्युच्चलंयौवनंसं
तोषोधनलिप्सयाशमसुखंप्रौढांगनाविभ्रमैः

धनलिप्सया संतोष आघ्रातः
प्रौढांगनाविभ्रमैः शमसुखं आघ्रातं निरस्तं मत्सरिभिर्लोकैर्गुणा आघ्राता विनाशिताः
व्यालैः दुष्टसर्पैर्वनभुव आघ्राताः दुर्जनैर्नृपाः भूपाला आघ्राता ग्रस्ताः विभूतिरपि अस्थै-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

यैर्णा आघ्राता अपहृता तर्हि कालेन नाकिं किं नष्टं किं किं ना विनश्यति अपितु सर्वं नश्यत्येव
१०८ आधीति नाम इति संबोधने तर्हि किं यान्निरंकुशेनाविधिना दैवेन स्फास्थितं निर्मितं किंन
इद शरीरे आधिव्याधिशतैरनितमतिशयेन आरोग्यमुन्मूल्यते तत्र आधिर्मानसी पीडा व्याधिः

लोकैर्मत्सारिभिर्गुणावन भुवो व्यालैर्नृपादुर्ज्जनैरस्थैर्यैर्णा विभूतिरप्यपहृताग्र
स्तं न किं केनवा १०८ आधिव्याधिशतैर्जनस्याविविधैरारोग्यमुन्मूल्यते ल
क्ष्मीर्यत्रपतंति तत्र विवृत द्वारा इव व्यापदः रोग समुद्भवाचान्यद्यस्मिन् दैवानि

र्माणे लक्ष्मीः तत्र स्थाने वर्त्तते व्यापदः विवृत द्वारा इवोद्घाटितकपाटा इव वर्त्तंते अवश्यं
निश्चितं आशु शीघ्रं मृत्युर्जातं जातं उत्पन्नं उत्पन्नं आत्मसात्करोति आत्मा यत्तं विधत्ते अ

For Private and Personal Use Only

भ॰वै॰ नः अस्यदेवस्यनिर्माणे किमपिस्थिरं नास्तीत्यागमः १०५ कृच्छ्रेणोति रे मनुष्यावदनक- श॰
८९ थयत यदिनेत्संसारे स्वल्पमपि सुखं किंचिदस्तिगर्भमध्ये कृच्छ्रेण कष्टेन नियमित तनुभिः २

जातंजातमवश्यमाशुविवशं मृत्युःकरोत्यात्मसात्तात्किंनामनिरंकुशेन
विधिनायन्निर्मितंसुस्थिरं १०५ कृच्छ्रेणामेध्यमध्येनियमित
तनुभिःस्थीयतेगर्भमध्येकांताविश्लेषदुःखव्यतिकरविषमेयौवनेवि-
प्रयोगः

संकोचित शरीरैः स्थीयते किंभूते गर्भमध्ये अमेध्यं मध्यं यस्य तदमेध्य
मध्यं तस्मिन् संसारे यौवनेविप्रयोगः किंभूते यौवने कांता विश्लेष दुःख व्यतिकर विषमे कां ८९
तायाविश्लेषः कांताविश्लेषस्तस्य योसौ दुःखव्यतिकरस्तेन विषमः कांता विश्लेषदुःखव्य

For Private and Personal Use Only

निकरविषमः तस्मिन्नपि पुनर्नारीणामवज्ञावगणनं तेन विलसति अपि पुनर्नियतं निश्चि
तं वृद्धभावः यस्मादसाधुः अस्मात्कारणात्संसारे किमपि सौख्यं नास्ति १०६ आयुरिति

नारीणामप्यवज्ञाविलसति नियतं वृद्धभावोप्यसाधुः संसारे रेमनु
ष्याः वदत यदि सुखस्वल्पमप्यस्ति किंचित् १०६ आयुर्वर्षशतं नृणां
परिमितं रात्रौ तदर्धं गतं तस्यार्द्धस्य परस्य चार्द्धमपरं बालत्ववृद्धत्वयोः
शेषं व्याधिवियोगदुःखसहितं सेवादिभिर्नीयते जीवे वारितरंगचंचल
तरे सौख्यं कुतः प्राणिनाम् १०७

प्राणिनां सौख्यं कुतः कथं नृणां मनुष्याणा
मायुर्वर्षशतं परिमितं तस्यायुषो वर्षशतप्रमाणस्य अर्द्धं रात्रौ गतं शयानस्य ततोनंतरं तत-

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

स्य पंचाशत अर्द्धस्य कदाचिदपि अधिक मर्द्धमपि बालत्व वृद्धत्वयोर्गतं शेषमायुर्व्याधिवियो
गशोकसहितं सेवादिभिः कर्मभिर्नीयते किंभूते जीवे जीवितव्ये वारितरंगचंचलतरंग वा-
रिणः समुद्रस्य तरंगास्त इव चंचलतरं वारितरंगचंचलतरं तस्मिन् १०७ ब्रह्मेति ब्रह्मज्ञानवि

ब्रह्मज्ञानविवेकिनोऽमलधियः कुर्वंत्यहो दुष्करं यन्मुंचंत्युपभोगकांचनध
नान्येकांततो निस्पृहाः न प्राप्तानि पुरा न संप्रति न च प्राप्तौ दृढ प्रत्ययो वस्था
मात्र परिग्रहाण्यपि परं त्यक्तुं न शक्ता वयम् १०८

वेकिनः अमला निर्मला
धी बुद्धिर्येषां ते अहो इत्याश्चर्ये दुष्करं तत्कुर्वंति तत्किं उपभोगान् न भजंति भजंति एवं भू
तानि धनान्यपि मुंचंति त्यजंति अतः एकांततो निस्पृहा विरक्ताः वयं तु पुरा न प्राप्तानि सं

For Private and Personal Use Only

पति अधुनानसंति अग्रेपि प्रासौ द्दढमत्ययो निश्चयो नास्ति एवंभूतानि धनानित्यक्तुं नश
क्ताः कथंभूतानि धनानि वांछा मात्रपरिग्रहो येषां नानि वांछा मात्राणि ननु प्रत्यक्षाणि १०८

व्याघ्रीवातिष्ठतिजरापरितर्ज्जयंतीरोगाश्चशत्रवइवप्रहरंतिदेहं आ
युःपरिस्त्रवतिभिन्नघटादिवांभोलोकस्तथाप्यहितमाचरतीतिचित्रम् १०९

व्याघ्रीव जरा परितर्जयंती अग्रेतिष्ठति रोगाश्च शत्रव इव देहं प्रहरंति आयुश्चभिन्नघटा
दिवयथा अंभः उदकं परिस्त्रवति तथा प्रतिदिनं आयुष्यं क्षीयते एवं सति लोकः अहितं
आचरति इति चित्रं आश्चर्यम् १०९ ६ ६ ६

भ॰ वै॰ सृजतीति अशेषाः समग्रा ये गुणाः शौर्यौदार्य दया दाक्षिण्यादयस्तेषां आकरः खनिः सकल शा॰
५१ गुणोत्पादकमितियावत् भुवः पृथिव्याः अलंकरणं अलंकारः सौभाग्यमिति यावत् एतादृशं पु ३
रुषरत्नं ब्रह्मा सृजति उत्पादयति तदा ब्रह्मणोऽतीवचातुर्यं किंच तत्पुरुषरत्नं तत्क्षणभंगि तनुक्ष

सृजतितावदशेषगुणाकरं पुरुषरत्नमलंकरणं भुवः तदपित
त्क्षणभंगिकरोतिचेदहह कष्टमपंडितताविधेः ११० ॥

पानाशशीलं करोतिचेत्तर्हि अहहेति खेदे कष्टं ननु ब्रह्मणोऽतीवापंडितता मौर्ख्यमित्य
र्थः कुतः स्वारामे स्वयमारोपितान् जलसेचनेन वर्द्धितान् वृक्षान् स्वयं छेत्तुमसमर्थ इति लो ५२
कप्रसिद्धेः ११० श्रीगोपालकृष्णायनमः श्रीमज्जगदीश्वर समर्थ श्रीराम ॥

गात्रमिति गात्रं शरीरं संकुचितं संकोचं प्राप्तं गतिर्गमनं विगलिता नष्टा दंतावलिः दंतपंक्तिः भ्र-
ष्टा पतितेत्यर्थः दृष्टिः अवलोकनं नश्यति अंधत्वं प्राप्तं बधिरता कर्णेंद्रियवैकल्यं वर्धते निकटे

गात्रं संकुचितं गतिर्विगलिता भ्रष्टा च दंतावलिर्दृष्टिर्नश्यति वर्धते बाधि
रता वक्त्रं च लालायते वाक्यं नाद्रियते च बांधवजनो भार्या न शुश्रूषते
हा कष्टं पुरुषस्य जीर्णवयसः पुत्रोप्यमित्रायते ॥१११॥ ७ ॥ ७

उच्चैर्घुष्टमपि न श्रूयते वक्त्रं लालायते लालास्रावं कुरुते बांधवजनः वाक्यं नाद्रियते न सत्क्रि
यते भार्या स्त्री न शुश्रूषते सेवां न कुरुते हा इति खेदे जीर्णवयसः पुरुषस्य कष्टं दुःखं यतः
साक्षात्स्वपुत्रोपि अमित्रायते शत्रुवदाचरतीत्यर्थः ॥१११॥ ७ ॥ ७ ॥ ७

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

क्षणमिति क्षणंबालोभूत्वाबालः सन् क्षणमपियुवातरुणः सन् कामरसिकः कामेषु विष-
येषु रसिकः निपुणः क्षणंवित्तैर्द्रव्यैर्हीनः दरिद्रः क्षणमपिन्द्रपरिपूर्णविभवः पश्चात् जरया-
जीर्णः अंगैः वलीमंडिततनुः वलिभिर्मंडिता आक्रांतातनुर्यस्य नरः संसारांतेमरणसमये

क्षणंबालोभूत्वाक्षणमपियुवाकामरसिकः क्षणंवित्तैर्हीनः क्षण
मपिन्नसंपूर्णविभवः जराजीर्णैरंगैर्नटइववलीमंडिततनुर्नरः
संसारांतेविशतियमधानीजवनिकाम् ११२ ७ ७

यमधानीजवनिकां यमस्यधानींपुरींप्रविशति यथानटः नानावेषान् दधाति तथायं प्रा
णीनानावस्थांदधाति ११२ श्रीरामचंद्रायनमः ७ ७

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अहौ सर्पे हारे मुक्ताफलहारे वा बलवति रिपौ शत्रौ सुहृदि हितकरे वा मणौ वा लोष्ठे मृत्पिंडे पाषाणे
वा कुसुमशयने पुष्पशय्यायां दृषादि पाषाणे वा तृणे स्त्रैणे अपत्ये वा इत्यादिषु यम समा दृष्टिर्यस्य
समदृशः दिवसाः कदा यांति गच्छंति किंभूतस्य मम क्वचित् कुत्रचित् पुण्यारण्ये स्थित्वा शिवेति

अहौ वा हारे वा बलवति रिपौ वा सुहृदि वा मणौ वा लोष्ठे वा कुसुमशयने वा दृ
षदि वा तृणे वा स्त्रैणे वा मम समदृशो यांति दिवसाः क्वचित्पुण्यारण्ये शिव शि
व शिवेति प्रलपतः ११३ इति श्रीभर्तृहरिकृतवैराग्यशतकं संपूर्णम् ७

नामावलिं प्रलपतः उच्चैः आक्रोशेन वदतः ११३ इति श्रीभर्तृहरिकृतवैराग्यशतकं संपूर्णम् ७
हें पुस्तक मुंबईंत नारायण भि॰ व सखाराम भि कृ शेटे यांनीं आपले छा॰ छा॰ शके १७९८ माघ मास

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

इतिभर्तृहरिकृतवैराग्यशतकंसटीकंसमाप्तं.

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

Shree Vijaya Dharma Laxmi Gyana Mandir
श्री विजयधर्म
लक्ष्मी ज्ञान मंदिर
आगरा
Belanganj AGRA.

For Private and Personal Use Only